

Sähköisen lääkemääräyksen toimintamallit

2.0
THL
11/2021

Terveys ja hyvinvoinnin laitos
Institutet för hälsa och välfärd
Finnish Institute for Health and Welfare
PL / PB / P.O. Box 30 • FI-00271 Helsinki, Finland
Puh/tel +358 29 524 6000
www.thl.fi

Sisällys

Versionhallinta.....	6
1 Johdanto.....	9
2 Asioijan henkilöllisyyden varmistaminen.....	10
3 Potilaan informointi.....	11
3.1. Suullinen informointi.....	11
3.2. Kirjallinen informointi.....	13
3.3. Sähköinen informointi.....	13
4 Reseptikeskuksen tietojen luovutukset ja puolesta-asiointi.....	14
4.1. Reseptikeskuksessa olevien tietojen luovuttaminen ja potilaan oikeus määrätä tietojen luovuttamisesta	14
4.1.1. Tietojen luovuttaminen Reseptikeskuksesta hoitotilanteessa.....	14
4.1.2. Tietojen luovuttaminen Reseptikeskuksesta hoitotilanteen ulkopuolella.....	15
4.2. Potilaan puolesta-asiointi Reseptikeskuksen tietoihin liittyvissä asioissa.....	15
4.2.1. Potilaan huoltaja tai muu laillinen edustaja.....	16
4.2.2. Potilaan valtuutuksella toimiva henkilö.....	16
4.2.3. Potilaan kirjallisella valtuutuksella toimiva organisaation edustaja.....	17
4.3. Alaikäinen potilas.....	18
4.3.1 Alaikäisen päätöskyky.....	18
4.3.2 Alaikäinen asioijana.....	19
4.4. Lääkemääräyksen luovutuksen kieltö.....	20
4.5. Kirjallisten valtuutusten, suostumusten ja kielloasiakirjojen säilytys.....	21
5 Omakanta-palvelu sähköisissä lääkemääräyksissä.....	22
6 Tietojen hakeminen Reseptikeskuksesta.....	24
7 Lääkkeen määrääminen sähköisenä lääkemääräyksenä.....	26
7.1. Lääkkeen määräämisen edellytykset.....	26
7.2. Lääkkeen määräämisoikeudet ja rajoitukset.....	27
7.2.1 Lääkäriin ja hammaslääkäriin lääkkeenmääräämisoikeus.....	27
7.2.2 Rajattu lääkkeenmääräämisoikeus.....	27
7.2.3. Lääkkeenmääräämisoikeuden rajoitukset.....	28
7.2.4. Määräämisehto.....	28
7.3 Lääkemääräys erityisryhmissä.....	28
7.3.1. Potilas vailla henkilötunnusta.....	28
7.3.2. Nimetön vauva potilaana.....	28
7.3.3. Alaikäinen potilas.....	29
7.4. Lääkemääräys erityisille lääkeryhmille.....	29

7.4.1. PKV- ja Huumausainelääkkeet.....	29
7.4.2. Apteekissa valmistettava lääke	30
7.4.3. Kansallisen lääketietokannan ulkopuolinen valmiste.....	30
7.4.5 Biologinen lääke.....	30
7.4.6 Lisäseurantaa vaativat lääkkeet ja veri- tai plasmavalmisteet.....	30
7.5 Lääkemääräyksen voimassaolo ja toimitettava määrä	30
7.5.1. Lääkemääräyksen voimassaolo.....	30
7.5.2. Lääkemääräyksellä toimitettava määrä.....	31
7.5.3. Iterointi	32
7.6. Lääkemääräyksen perustiedot	32
7.7. Lääkemääräyksen kiellot.....	32
7.7.1 Lääkevaihto ja lääkevaihtokielto.....	32
7.7.2. Uudistamiskielto	33
7.8. Lääkkeen annostukseen liittyvät tiedot.....	33
7.8.1. Tekstimuotoinen annostusohje.....	33
7.8.2. Rakenteinen annostusohje	33
7.8.3. SIC!-merkintä.....	34
7.8.4. Potilaan paino	34
7.9. Lääkemääräys annosjakeluun	34
7.10 Lääkkeen käyttötarkoitukseen liittyvät tiedot.....	35
7.10.1. Sairauden hoito/muu	35
7.10.2. Käyttötarkoitus	35
7.10.3. Erillisselvitys	35
7.10.4. Tartuntatautilain mukainen yleisvaarallisen taudin hoitoon määrätty lääke	35
7.11. Muut lääkemääräyksen tiedot	36
7.11.1. Lääkäripalkkio.....	36
7.11.2. Viesti apteekille	36
7.12. Muut lääkkeen käyttöön liittyvät tiedot.....	36
7.13. Potilasohje ja reseptiyhteenvedo.....	36
7.13.1. Potilasohje terveydenhuollossa	36
7.13.2. Reseptiyhteenvedo terveydenhuollossa	37
8 Reseptit mukaan ulkomaille.....	38
8.1. Sähköinen resepti Euroopassa	38
8.2. Lääkemääräys ulkomailta ostoa varten	39
8.3. Ulkomaan matkaa varten annettava jäljennös.....	40
9 Asiointi apteekissa	41

9.1 Lääkkeen noutaminen apteekista	41
9.2 Paperi- ja puhelinreseptien sähköistäminen	42
9.2.1 Rakenteisen annostusohjeen kirjaaminen	43
9.3. Annosjakeluun määrätyn lääkkeen toimittaminen	43
9.4 Uudistamispyynnöt apteekissa	43
9.5 Potilaan pyynnöt apteekissa	44
9.6 Yhteenvedo apteekissa	44
9.7 Sähköisen eurooppalaisen reseptin toimittaminen Suomessa	45
10 Sähköisen lääkemääräyksen korjaus	46
10.1 Uuden lääkemääräyksen laatiminen annosvahvuuden muuttuessa	47
10.2. Sähköisen lääkemääräyksen lukitseminen	47
10.3. Potilasohje korjatusta lääkemääräyksestä	47
11 Sähköisen lääkemääräyksen mitätöinti	48
11.1 Mitätöinti hoidollisista syistä	48
11.2 Mitätöinti teknisestä syystä	48
11.3 Mitätöinti potilaan tarkoituksellisesti antamien virheellisten tietojen takia	49
12 Lääkemääräyksen uudistaminen	50
12.1 Pyyntö muulle kuin lääkkeen määrääjälle	50
12.2 Pyyntö lääkkeen määrääjälle	53
12.3 Pyyntö apteekista	53
12.4 Pyyntö sähköisellä palvelulla	54
12.5 Pyyntö Omakannan kautta	54
13 Uudistamispyynnön käsittely	55
13.1 Uudistamisprosessi terveydenhuollossa	55
13.2 Uudistamispyynnön palauttaminen	55
13.3 Uudistamispyynnön hylkääminen	56
13.4 Uudistamispyynnön hyväksyminen	56
13.5 Uudistamispyynnön tuloksen ilmoittaminen	56
13.6 Oikeus saada tieto uudistamispyynnön tilasta	57
14 Apteekkisopimuspotilaat	58
15 Kotihoito, palveluasuminen tai muu pitkäaikainen asiakassuhde sosiaali- tai terveydenhuollon palveluysikköön	59
15.1 Asiakkaan / potilaan tunnistaminen	59
15.2 Potilas itse tai joku muu henkilö	59
15.3 Palveluntuottaja ilman kirjallista suostumusta	59
15.4 Lääkityksen muuttaminen ilman lääkärin vastaanottoa	59
15.5 Uudistaminen palveluntuottajan asiakkailla	60

15.6 Asiakkaan lääkkeiden noutaminen apteekista	60
16 Potilaan lääkitys osastohoidon aikana	61
17 Potilaan oikeudet.....	63
17.1 Potilaan oikeus tulla informoiduksi	63
17.2 Potilaan oikeus tutustua omiin reseptitietoihin (tarkastusoikeus).....	63
17.3 Potilaan oikeus virheellisten reseptitietojen korjaamiseen (oikaisuoikeus)	64
17.4 Potilaan oikeus saada lokitiedot	64
17.5 Potilaan oikeus määrätä tietojen luovutuksesta	65
18 Toiminta häiriötilanteissa	67

Versionhallinta

Tässä dokumentissa on kuvattu sähköisen lääkemääräyksen käytön toimintamallit sähköistä lääkemääräystä käyttävissä toimintayksiköissä. Dokumenttia tulee käyttää sisältöä muuttamatta sähköisen lääkemääräyksen käyttöönoton koulutuksissa sekä käytössä ohjeistuksena. On tärkeää, että toimintamallien tietosisällöt säilyvät yhtenäisenä ja sähköistä lääkemääräystä käytetään valtakunnallisesti samalla tavalla. Muutoshistoriataulukossa kerrotaan keskeiset muutokset verrattuna edelliseen versioon.

Versio	Pvm	Tekijä/ Hyväksyjä	Kuvaus
1.0	11.9.2011	KunTo/ Kela/ THL	Toimintamallien päivittäminen valmiiksi (Turku, Kotka) kootusta luonnoksesta
1.1	12.4.2012	THL	Toimintamallien muutosten päivitys
1.2	23.10.2012	THL	PKV-lääkkeen uudistaminen, tarkennukset toimintamalleihin
1.3	7.8.2013, 18.10.2013	THL	HE muutokset ja muut tarkennukset
1.4	30.7.2015	THL	Häiriötilanteen toimintamallin tarkennus
1.5	27.08.2015	THL	Sähköisen lääkemääräyksen lakisäätteiset muutokset
1.6	17.8.2016	THL	Sähköisen lääkemääräyksen lakisäätteiset muutokset II ja muut tarkennukset toimintamalleihin: <ul style="list-style-type: none"> informointiteksti s. 8 alaikäisen oikeudet s.14 4.7 Lääkemääräyksen luovutuksen kieltö 4.8 Suostumus- ja kieltöasiakirjojen säilytys 5. Omakanta-palvelu sähköisissä lääkemääräyksissä 6. Tietojen hakeminen Reseptikeskuksesta – käyttöoikeuksien muutokset 7. Lääkkeen määrääminen sähköisenä lääkemääräyksenä – sähköisen lääkemääräyksen pakollisuus 7.14 Lääkemääräys annosjakeluun – tarkennettu ohjeita 7.17 Sairausten hoito/muu – poistettu työtaturma tietojen kirjaaminen

Versio	Pvm	Tekijä/ Hyväksyjä	Kuvaus
			<ul style="list-style-type: none"> • 7.18 Lääkemääräyksen poikkeuksellinen voimassaolo – huomioitu lääkemääräyksen voimassaolon piteneminen kahteen vuoteen • 7.19 Lääkärin palkkio – lisätty ohje yksityisen terveydenhuollon lääkäripalkkion kirjaamisesta reseptiin • 7.22 Potilasohje ja yhteenveto terveydenhuollossa – lisätty tieto Potilasohjeeseen tulostuvista yhteystiedoista yksityisessä terveydenhuollossa • 7.23 Sähköiset lääkemääräykset mukaan ulkomaille –täydennetty ohjeistusta • 11. Sähköisen lääkemääräyksen uudistaminen – huomioitu käyttöoikeuksien muutokset ja lääkemääräyksen voimassaolon piteneminen • 16.3 Potilaan oikeus lokitietoihin - lisätty itsenäisten ammattinharjoittajien ja ammattioikeuden perusteella lääkettä määrävien tietojen näkyminen Omakannan lokitiedoissa
1.61	27.9.2016	THL	7.18. Tartuntatautilain mukainen yleisvaarallisen taudin hoitoon määrätty lääke Alaikäisen oikeudet <ul style="list-style-type: none"> • 3.1 Suullinen informointi • 4.6. Alaikäinen potilas
1.7	7.8.2017	THL	Sosiaali- ja terveysministeriön asetus lääkkeen määräämisestä 1088/2010 1.1.2017 voimaan astuneet muutokset sekä muut tarkennukset toimintamalleihin: <ul style="list-style-type: none"> • 4.2. Kirjalliset suostumukset (suostumusten nimien muutokset) • 4.6. Alaikäinen potilas • 4.7. Lääkemääräyksen luovutuksen kieltö • 5. Omakanta – palvelu sähköisissä lääkemääräyksissä • luku 7. Lääkkeen määrääminen sähköisenä • Luku 8 Asiointi apteekissa • 9. Sähköisen lääkemääräyksen korjaus (apteekin oikeudet) • 14. Kotihoito, palveluasuminen tai muu vastaava asiakassuhde sosiaali- tai terveydenhuollon palveluyksikköön (toimintamallin laajentaminen myös muihin palveluihin kuin kotihoitoon/palveluasumiseen) • 17. Toiminta häiriötilanteissa
1.8.	30.11.2018	THL	Rajat ylittävä resepti -palvelun toimintamallit
1.81	1.5.2019	THL	Luku 9 Asiointi apteekissa: lisätty toimintamalliin puolesta-asiointi sähköisen valtuutuksen perusteella Luku 10: Sähköisen lääkemääräyksen korjaus: toimintamalli henkilötunnuksen muutos tilanteisiin

Versio	Pvm	Tekijä/ Hyväksyjä	Kuvaus
1.9	1/2020	THL	Päivitetty seuraavia lukuja <ul style="list-style-type: none"> • 4.6 Alaikäinen potilas • 5 Omakanta -palvelu sähköisissä lääkemääräyksissä • 7.1 Lääkkeen määräämisen edellytykset, koskien lääkevaihtokieltoa • 8.1 Sähköinen resepti Euroopassa, täsmennetty PKV-lääkkeiden rajoituksia • 9.3 Tarkennettu, että puolesta-asioijalla on oikeus saada reseptin yhteenvedon lisäksi myös jäljennös ulkomaan ostoa varten. Lisätty uusi luku 9.5. Sähköisen eurooppalaisen reseptin toimittaminen
1.91	5/2020	THL	Lisätty uusi luku 8.4. Sähköisen eurooppalaisen resepti terveydenhuollon näkökulmasta
2.0	27.10.2021	THL	1.11.2021 voimaan tulevan uuden asiakastietolain ja siihen liittyvien lakien muutokset päivitetty kaikkiin lukuihin. Lääkityksen 1. vaiheen muutokset päivitetty lukuihin 7 ja 9. <ul style="list-style-type: none"> • Rakenteinen annostus • Lääketietokannan muutokset: erillisselvitys, biogeeninen lääke

1 Johdanto

Sähköisestä lääkemääräyksestä annetun lain mukaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitos vastaa lain mukaisten tietojärjestelmäpalvelujen käytön ja toteutuksen suunnittelusta ja ohjauksesta. Lakisääteisen tehtävänsä perusteella Terveyden ja hyvinvoinnin laitos kuvaa tässä dokumentissa sähköisen lääkemääräyksen toimintamallin. Toimintamalli on oikeudelliselta velvoittavuudeltaan suositus, jonka sisältöä ei saa muuttaa. Sitä voidaan käyttää alueellisen tai paikallisen koulutuksen suunnittelun tukena. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköt vastaavat henkilökuntansa kouluttamisesta Kanta-palveluiden käyttöön.

2 Asioijan henkilöllisyyden varmistaminen

Sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä apteekissa asioijan henkilöllisyys pitää aina varmistaa asioinnin yhteydessä, näin myös sähköiseen lääkemääräykseen liittyvän asioinnin yhteydessä. Henkilöllisyyden varmistamiseen on käytettävissä useita keinoja.

Käynnin yhteydessä asioijan henkilöllisyys varmistetaan joko henkilöllisyystodistuksen tai Kela-kortin avulla tai henkilö tunnetaan ennestään. Henkilöllisyys voidaan varmistaa myös hänelle esitettyjen kysymysten perusteella esim. osoite tai muut asiat, joiden tiedot löytyvät potilas- tai apteekkitietojärjestelmästä.

Sähköisen asioinnin yhteydessä asioijan henkilöllisyys varmistetaan hyödyntäen vahvaa tunnistautumista (esim. verkkopankkitunnistautuminen, mobiilivarmenne)

Alaikäisen, jolla ei ole henkilöllisyystodistusta tai jota ei tunneta, henkilöllisyys pyritään varmistamaan hänelle esitettyjen kysymysten perusteella esim. osoite, huoltajatieto tai muut asiat, joiden tiedot löytyvät potilas- tai apteekkitietojärjestelmästä.

Toisen henkilön avustamana asioiva potilas, jota ei tunnisteta kuvallisen kortin avulla eikä tunneta, henkilöllisyys pyritään varmistamaan potilaan Kela-kortin avulla ja avustavalle henkilölle esitettyjen kysymysten perusteella (esim. potilaan osoite ja muut asiat, joiden tiedot löytyvät potilas- tai apteekkitietojärjestelmästä).

Puhelinkontaktissa henkilöllisyys pyritään varmistamaan henkilölle esitettyjen kysymysten ja hänen niihin antamien vastausten perusteella.

PKV- ja huumausainelääkemääräyksen yhteydessä sekä sosiaali- ja terveydenhuollossa että apteekissa potilaan tunnistamistapoja ovat passi, ajokortti, henkilöllisyystodistus tai vahva sähköinen tunnistautuminen.

3 Potilaan informointi

Asiakastietolain mukaan asiakasta tulee informoida Kanta-palveluiden käytön periaatteista hänen asioidessaan ensimmäistä kertaa terveydenhuollossa, sosiaalihuollossa tai Omakannassa. Informoinnin tulee sisältää tietoa Kanta-palveluiden toimintaperiaatteista, tallennettujen tietojen käsittelystä, säilyttämisestä ja luovuttamisen edellytyksistä. Samoin tulee informoida asiakkaan oikeuksista vaikuttaa tietojensa käsittelyyn sekä muista hänen kannaltaan merkityksellisistä seikoista.

Aiemmin informointi annettiin palvelukohtaisesti, mutta jatkossa yksi informointi kattaa kaikki Kanta-palvelut. Annetusta informoinnista tallentuu merkintä Kanta-palveluiden tahdonilmaisupalveluun. Informoinnin antaminen ja vastaanottamisen kuittaus on edellytys Kanta-palveluiden kautta tapahtuvien asiakas/potilastietojen luovuttamiseen eri sosiaali- ja terveydenhuollon rekisterinpitäjien välillä.

Informaatio voidaan antaa asioinnin yhteydessä joko suullisesti, kirjallisesti tai sähköisen asiointipalvelun välityksellä. Toimintatavat voivat vaihdella palvelunantajittain. Suullisen informoinnin tueksi on oltava saatavilla ajantasaista kirjallista materiaalia informoinnista.

Informointi Kanta-palveluista on luettavissa myös Omakanta-palvelusta. Omakannan käyttö edellyttää jatkossa Kanta-informoinnin kuittausta, kun henkilö on täysikäinen tai puolesta asioiva. Alaikäinen ja tiedonsaantioikeutettu pääsevät Omakantaan, vaikka uutta Kanta-informointia ei olisi kuitattu.

3.1. Suullinen informointi

Potilaalle on annettava tiedot sähköisestä lääkemääräyksestä ja siihen liittyvistä potilaan oikeuksista ennen lääkemääräyksen laatimista. Lisäksi potilaalle tulee antaa tiedot sähköiseen lääkemääräykseen liittyvistä valtakunnallisista tietojärjestelmäpalveluista, niiden yleisistä toimintaperiaatteista sekä näiden tietojärjestelmäpalvelujen järjestäjästä.

Toimintayksikössä suositeltavin tapa on, että potilaat informoidaan ajanvarauksen tai ilmoittautumisen yhteydessä. Vastuu potilaan informoinnista on viime kädessä lääkkeen määrääjällä, jos potilas ei ole saanut informaatiota ennen ensimmäisen sähköisen lääkemääräyksen laatimista muualta. Annettu informointi merkitään potilastietojärjestelmään. Työntekijä merkitsee informaation annetuksi myös, jos potilas kertoo saaneensa informoinnin jo aiemmin jossakin muussa terveydenhuollon toimintayksikössä.

Sähköisestä lääkemääräyksestä annettuun lakiin on kirjattu, mitä potilaalle pitää kertoa sähköisestä lääkemääräyksestä.

Lain pohjalta laaditun suullisen informoinnin sisältö voi olla seuraavanlainen:

- *"Kaikki lääkkeet määrätään sähköisesti. Saat vastaanotolta mukaasi tulostetun potilasohjeen, josta näet lääkkeiden nimet ja annosteluohjeet. Potilasohje kannattaa ottaa mukaan apteekkiin, sillä se nopeuttaa asiointia. Pystyt kuitenkin hakemaan lääkkeesi apteekista ilman potilasohjettakin.*
- *Reseptit tallennetaan keskitettyyn Kanta-palvelujen tietokantaan, jota kutsutaan Reseptikeskukseksi. Se sisältää kaikki reseptit ja apteekkien niihin tekemät toimitusmerkinnät. Apteekki vie myös toimittamiensa paperi- ja puhelinreseptien tiedot Reseptikeskukseen.*
- *Hoitoosi osallistuvat ammattihenkilöt voivat katsoa Reseptikeskuksessa olevia reseptitietojasi. Voit myös itse katsoa omien reseptiesi tietoja Omakanta-palvelusta, jonne kirjaudut luotettavasti henkilökohtaisilla*

verkkopankkitunnuksillasi, sähköisellä henkilökortillasi tai mobiilivarmenteella. Palveluun voit kirjautua osoitteessa www.kanta.fi

- Sinulla on oikeus kieltää reseptien näkyminen apteekin ja terveydenhuollon henkilökunnalle. Voit tehdä reseptin tietojen luovutuskiellon joko Omakannan Luovutuslupa ja kiellot -osiossa tai terveydenhuollossa.
- Reseptin luovutuskielto koskee myös tilanteita, joissa olet äkillisen henkeä uhkaavan sairauden tai loukkaantumisen vuoksi tajuton ja sen vuoksi kykenemätön perumaan tekemäsi kiellon. Voit kuitenkin kieltoja tehdessäsi ilmoittaa, että kiellot eivät ole voimassa hätätilanteessa.
- Jos kiellät reseptien näkymisen, sinulla on oltava apteekissa asioidessasi aina mukana kieltämiesi reseptien potilasohjeet tai reseptien yhteenvetotuloste.
- Kiellosta huolimatta reseptin kirjoittanut henkilö ja lääkkeen määrännyt organisaatio näkevät tiedot Reseptikeskuksesta. Muut lääkkeen määrääjät, organisaatiot tai apteekit eivät näe kiellettyjä reseptejä, jolloin lääkeshoidon kokonaisuuden turvallisuuden arviointi jää puutteelliseksi.
- Jos lääkäri on kirjoittamassa sinulle pääasiassa keskushermostoon vaikuttavaa PKV-lääkettä tai huumausainetta, hän näkee reseptille asetetusta kiellosta huolimatta tiedot sinulle määrätystä PKV- tai huumausainelääkkeistä ja niiden toimitusmerkinnöistä.
- Ulkomailla ei voida toimittaa sellaisia reseptejä, joihin olet tehnyt luovutuskiellon."

Lisäksi seuraaville ryhmille :

Alle 18-vuotias potilas:

- "Alaikäisen kyky päättää itse omasta hoidostaan arvioidaan terveydenhuollossa joka asiointikerralla ja jokaisen hoidettavan asian osalta. Tieto siitä oletko päätöskykyinen vai tuleeko sinua hoitaa yhteistyössä huoltajiesi kanssa kirjataan potilaskertomukseesi ja myös resepteihin.
- Jos sinut todetaan päätöskykyiseksi, voit itse päättää siitä, voivatko huoltajat saada tietoja asioinnistasi ja resepteistäsi. Silloin sinulla on myös oikeus kieltää reseptin näkyminen toisille lääkäreille ja muille sinua hoitaville terveydenhuollon ammattihenkilöille sekä apteekkeille. Jos kiellät reseptien näkymisen, sinulla on oltava apteekissa asioidessasi aina mukana kieltämiesi reseptien potilasohjeet tai reseptien yhteenvetotuloste.
- Huoltajallasi on oikeus saada terveydenhuollosta tai apteekista tietojasi silloin, kun ammattilaiset ovat arvioineet, että et kykene vielä itse päättämään hoidon alla olevasta asiasta. Tämä koskee myös asiaan liittyviä reseptejä. Huoltajat saavat tietosi myös silloin, kun sinut on todettu päätöskykyiseksi ja olet antanut suostumuksesi tietojen luovuttamiseen huoltajillesi. Molemmissa tilanteissa huoltajasi voivat hoitaa apteekissa niihin resepteihin liittyviä asioita ja saada niistä yhteenvedon Huoltajallasi ei kuitenkaan ole oikeutta kieltää reseptitietojesi näkymistä terveydenhuollossa tai apteekkeissa."

Potilaan puolesta asioiva huoltaja:

Huoltajien oikeudet katsoa lastensa tietoja Omakannasta ovat siirtymävaiheessa. Osassa terveydenhuollon organisaatioista on käytössä potilastietojärjestelmä, jossa voidaan kirjata alaikäisen päätöskyvyn arviointi ja huoltajalle luovuttamistieto, osassa tämän käyttöönotto on tulossa vasta myöhemmin.

Reseptien tiedot niissä terveydenhuollon organisaatioissa, joissa on käytössä alaikäisen päätöskyvyn arvioinnin ja luovutustiedon kirjaaminen:

- "Huoltajana voit Omakannasta katsoa niiden alle 18-vuotiaiden lastesi tietoja, joiden tietojen luovutuksen huoltajille päätöskykyiseksi todettu lapsesi on reseptikohtaisesti sallinut sekä niiden reseptien tietoja,

joiden osalta lääkkeen määrääjä on arvioinut, että lapsesi ei kykene vielä itse päättämään hoidon alla olevasta asiasta."

Reseptien tiedot niissä terveydenhuollon organisaatioissa, joissa ei ole käytössä päätöskyvyn arvioinnin ja luovutustiedon kirjaaminen:

- *"Voit katsoa Omakannasta 1.8.2016 jälkeen kirjoitettuja alle 10-vuotiaiden lastesi reseptien tietoja. Muita tietoja voidaan edelleen luovuttaa sinulle vain paperilla terveydenhuollon organisaatiossa."*

Lue lisää dokumentista [Alaikäinen ja Kanta-palvelut - toimintamalli terveydenhuoltoon ja apteekkeille](#).

3.2. Kirjallinen informointi

Jos informointi annetaan suullisesti tai sähköisen tiedonvälityksen avulla, on potilaalla oltava mahdollisuus saada tiedot myös kirjallisena, Potilasesitteen eri kieliversiot on tulostettavissa www.kanta.fi-sivustolta, kohdasta [Materiaalipankki > Esitteet](#).

3.3. Sähköinen informointi

Sähköinen informointi voidaan myös antaa terveydenhuollossa käytössä olevan sähköisen asiointipalvelun kautta.

4 Reseptikeskuksen tietojen luovutukset ja puolesta-asiointi

4.1. Reseptikeskuksessa olevien tietojen luovuttaminen ja potilaan oikeus määrätä tietojen luovuttamisesta

4.1.1. Tietojen luovuttaminen Reseptikeskuksesta hoitotilanteessa

Laki sähköisestä lääkemääräyksestä ([61/2007](#)) muuttuu 1.11.2021 siten, että potilaalta ei enää tarvitse pyytää suostumusta Reseptikeskukseen tallennettujen tietojen katseluun hoitotilanteessa. Reseptikeskuksessa olevia tietoja saa luovuttaa terveydenhuollon ja sosiaalihuollon palvelunantajille ja lääkkeen määrääjälle potilaan terveyden- ja sairaanhoidon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi lakiin perustuen.

Aptekeissa Reseptikeskuksessa olevien tietojen luovutus perustuu jatkossakin potilaan suulliseen pyyntöön.

Reseptitietojen luovuttaminen muihin Euroopan maihin

Suostumus rajat ylittävistä sähköisistä lääkemääräyksistä poistuu vasta 1.1.2023. Siihen saakka Reseptikeskuksen tietojen luovutus toisen Euroopan maan apteekkiin edellyttää suostumusta, joka voidaan antaa vain Omakannan kautta.

Lue lisää Rajat ylittävä resepti -palvelun suostumuksesta luvusta [8 Reseptit mukaan ulkomaille](#).

Potilaan oikeus kieltää Reseptikeskuksen tietojen luovutus

Potilaalla on oikeus kieltää yksilöimiensä lääkemääräysten luovutus Reseptikeskuksesta. Päätöksentekokykyinen alaikäinen voi tehdä ja peruuttaa luovutuskiellon itse. Alaikäisen huoltajalla tai muulla laillisella edustajalla ei ole oikeutta tehdä luovutuskieltoa eikä perua päätöskykyisen alaikäisen tekemää kieltoa.

Täysi-ikäisen vajaavaltaisen henkilön laillinen edustaja, jolla on oikeus potilaan terveysasioiden hoitamiseen, voi tehdä potilaan puolesta luovutuskieltoja sekä peruuttaa niitä, jos vajaavaltaiseksi julistettu ei kykene ymmärtämään asian merkitystä. Jos vajaavaltaiseksi julistettu ymmärtää kiellon merkityksen, hän voi itse päättää luovutuskiellon tekemisestä ja peruuttamisesta.

Täysi-ikäinen potilas, päätöksentekokykyinen alaikäinen tai täysi-ikäisen potilaan terveysasioita hoitava laillinen edustaja, silloin kun potilas itse ei ymmärrä asian merkitystä, voivat kuitenkin erikseen ilmoittaa että tietoja saadaan kuitenkin luovuttaa potilaslain 8 §:n kiireellisissä tilanteissa (ns. hätähaku).

Reseptikeskuksessa olevia tietoja saa (Laki sähköisestä lääkemääräyksestä (61/2007) 13§) potilaan kiellosta huolimatta kuitenkin luovuttaa:

- PKV- ja huumausainelääkettä määrävälle, jolle näytetään tiedot kaikista potilaalle määrätyistä PKV- ja huumausainelääkkeistä ja niiden toimitustiedoista
- lääkemääräyksen uudistamisesta vastaavalle terveydenhuollon tai sosiaalihuollon palvelunantajalle ja lääkkeen määrääjälle potilaan uudistettavaksi pyytämän lääkemääräyksen tiedot
- hoitosuhteen jatkuessa Reseptikeskukseen tallennetun asiakirjan laatineelle terveydenhuollon tai sosiaalihuollon palvelunantajalle ja lääkkeen määrääjälle tiedot palvelunantajan Reseptikeskukseen tallentamista asiakirjoista ja niiden perusteella tehtyjen toimitusten toimitustiedoista
- lääkkeen määrääjälle hoitosuhteesta riippumatta niistä apteekin Reseptikeskukseen tallentamista lääkemääräyksistä, joihin hänet on merkitty lääkkeen määrääjäksi sekä näihin lääkemääräyksiin liittyvistä toimitustiedoista
- kiireellisissä tilanteissa (ns. hätähaku) terveydenhuollon tai sosiaalihuollon palvelunantajalle taikka terveydenhuollon ammattihenkilölle Reseptikeskukseen tallennetuista lääkemääräyksistä ja niiden toimitustiedoista, jos potilas on antanut luovutuskieannon mutta on erikseen ilmoittanut, että tiedot ovat nähtävissä kiireellisissä tilanteissa luovutuskieannoista huolimatta.

4.1.2. Tietojen luovuttaminen Reseptikeskuksesta hoitotilanteen ulkopuolella

Reseptikeskuksen tietoja saa hoitoon liittymättömissä tilanteissa luovuttaa (Laki sähköisestä lääkemääräyksestä (61/2007) 13§):

- sähköisen lääkemääräyksen toiminnasta vastaavalle terveydenhuollon palvelunantajan, Kansaneläkelaitoksen tai tietojärjestelmän toimittajan palveluksessa olevalle tekniselle henkilöstölle häiriö- ja virhetilanteiden selvittämisen edellyttämässä laajuudessa.
- valvonta-asiaan liittyviä selvityksiä varten Reseptikeskukseen tallennetun asiakirjan laatineelle terveydenhuollon tai sosiaalihuollon palvelunantajalle tiedot palvelunantajan Reseptikeskukseen tallentamista asiakirjoista ja niiden perusteella tehtyjen toimitusten toimitustiedoista.

4.2. Potilaan puolesta-asiointi Reseptikeskuksen tietoihin liittyvissä asioissa

Reseptikeskuksen tietoihin liittyvissä asioissa potilaan puolesta voi asioida:

- potilaan huoltaja tai muu laillinen edustaja, jolla on oikeus potilaan terveysasioiden hoitoon
- potilaan sähköisellä tai kirjallisella valtuutuksella toimiva henkilö
- potilaan kirjallisella valtuutuksella toimiva organisaation edustaja

Muulla laillisella edustajalla tarkoitetaan potilaan virallista edunvalvojaa, jonka tehtäväksi on määrätty potilaan terveyttä koskevien asioiden hoitaminen. Laillisella edustajalla voidaan tarkoittaa myös esimerkiksi sosiaalihuollosta vastaavaa toimielintä, jos lapsi on otettu sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen huostaan. Pelkästään päämiehensä taloudellisia asioita varten määrätty edunvalvoja ei ole oikeutettu

edustamaan potilasta reseptiin liittyvissä asioissa. Potilaan edunvalvojan ja edunvalvojan tehtävän voi osoittaa otteella holhousrekisteristä.

Huomioitava on, että henkilö, joka ei ymmärrä puolesta asiointiin liittyvän valtuutuksen merkitystä, ei saa antaa tähän pätevää valtuutusta. Jos tällaisella henkilöllä ei ole laillista edustajaa, kukaan ei voi antaa puolesta asiointiin liittyviä valtuutuksia potilaan puolesta. Jos henkilön asioita ei voi muuten hoitaa, tulee viimekädessä kyseeseen edunvalvojan hakeminen potilaalle terveyttä koskevia asioita varten.

4.2.1. Potilaan huoltaja tai muu laillinen edustaja

Alaikäisen huoltaja tai laillinen edustaja

Alaikäisen huoltaja tai muu laillinen edustaja, jolla on oikeus potilaan terveysasioiden hoitamiseen, voi hoitaa kaikkia alaikäisen lapsensa resepteihin liittyviä asioita niiden reseptien osalta, joiden osalta terveydenhuollon ammattihenkilö on arvioinut alaikäisen olevan kykenemätön päättämään itse omasta hoidostaan sekä niiden reseptien osalta, joiden osalta alaikäinen on sallinut tietojen luovutuksen huoltajilleen. Alaikäisen potilaan huoltajalla ja muulla laillisella edustajalla ei kuitenkaan ole oikeutta tehdä reseptien luovutuskieltoja eikä peruuttaa päätöskykyisen alaikäisen tekemiä luovutuskieltoja. (kts. tarkemmin luku 4.3)

Huom. Huostaanotetun alaikäisen sijaishuoltopaikan vanhempi ei ole hänen huoltajansa eikä laillinen edustaja, eikä voi silloin hoitaa alaikäisen puolesta Reseptikeskuksen tietoihin liittyviä asioita. Hän voi kuitenkin noutaa yksilöimänsä alaikäisen lääkkeet apteekista, esim. potilasohjeen tai reseptiyhteenvedon perusteella (kts. tarkemmin luku 9.1.)

Täysi-ikäisen vajaavaltaisen laillinen edustaja

Laillinen edustaja, jolla on oikeus potilaan terveysasioiden hoitamiseen, voi hoitaa kaikkia resepteihin liittyviä asioita vajaavaltaiseksi julistetun potilaan puolesta. Hän voi myös tehdä luovutuskieltoja sekä peruuttaa niitä, jos vajaavaltaiseksi julistettu ei kykene ymmärtämään asian merkitystä. Luovutuskiellon ja sen perumisen voi kuitenkin tehdä vain terveydenhuollon palveluntajalle.

Jos potilas ymmärtää kiellon merkityksen, hän voi (holhoustoimilain 442/1999, 23 §:n 2 mom. ja potilaslain 785/1992, 6 §:n 2 ja 3 mom. mukaisesti) itse päättää luovutuskiellon tekemisestä ja peruuttamisesta. Se, ymmärtääkö täysi-ikäinen vajaavaltainen luovutuskiellon tai sen peruuttamisen merkityksen, arvioidaan terveydenhuollossa potilaan asioinnin yhteydessä.

4.2.2. Potilaan valtuutuksella toimiva henkilö

Kirjallinen valtuutus

Oikeustoimikelpoinen potilas voi kirjallisella valtuutuksella antaa nimeämälleen henkilölle oikeuden hoitaa Reseptikeskuksen tietoihin liittyviä asioita puolestaan sosiaali- tai terveydenhuollon palveluntajalla tai apteekissa. Potilaan valtuuttaman henkilön eli valtuutetun ei tarvitse olla oikeustoimikelpoinen eli täysi-ikäinen eikä täysivaltainen. Valtuutettu voi siten olla alaikäinen tai henkilö, jonka oikeustoimikelpoisuutta on rajoitettu.

Potilaan antamaan kirjalliseen valtuutukseen sisältyy seuraavat asiat:

- Potilaan valtuuttama henkilö voi pyytää sosiaali- tai terveydenhuollon palveluntajaa tai apteekkia kirjaamaan reseptin uudistamispyynnön

- Reseptiä uusiva palvelunantaja voi silloin myös ilmoittaa puhelimitse valtuutetulle henkilölle, jos reseptiä ei voida uusia.
- Sosiaali- tai terveydenhuollon palvelunantaja ja apteekki voi antaa potilaan nimeämälle henkilölle pyynnöstä yhteenvedon Reseptikeskukseen tallennetuista lääkemääräyksistä.

Kirjallinen valtuutus tehdään Kanta Resepti-palvelun suostumuslomakkeella jokaiselle valtuutetulle henkilölle kutakin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajaa ja apteekkiä varten erikseen. Palvelunantajaa varten annettu valtuutus on voimassa toistaiseksi. Apteekkiä varten annettu valtuutus voidaan antaa yhtä asiointikertaa varten tai kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Valtuutettu henkilö toimittaa valtuutuksen sille sosiaali- tai terveydenhuollon palvelunantajalle tai apteekille, johon valtuutus on annettu, kun hän asioi siellä ensimmäistä kertaa. Tieto valtuutuksesta kirjataan apteekki- tai potilastietojärjestelmään. Kirjaukseen tulee sisältyä potilaan nimeämän henkilön etu- ja sukunimi, **henkilötunnus** ja puhelinnumero sekä suostumuksen voimassaolon alkupäivämäärä ja tarvittaessa päättymispäivä.

Potilas voi halutessaan peruuttaa valtuutuksen milloin tahansa. Peruutus tehdään kirjallisesti sille sosiaali- tai terveydenhuollon palvelunantajalle tai apteekkiin, johon valtuutus on annettu. Mahdollisesta peruutuksesta tehdään apteekki- tai potilastietojärjestelmään tarvittavat merkinnät.

Resepti-palvelun suostumus (201): Asiakkaan puolesta toimivalle henkilölle sosiaali- tai terveydenhuollossa asiointia varten*

Resepti-palvelun suostumus (202): Asiakkaan puolesta toimivalle henkilölle apteekissa asiointia varten*

Resepti-palvelun suostumuksen peruuttaminen (208): Asiakkaan puolesta toimineelle henkilölle, sosiaali- tai terveydenhuollon palvelunantajalle tai apteekille.*

** Suostumus- ja valtuutuslomakemallit löytyvät Kelan Kanta-Ekstranetistä. Ekstranettiin kirjaudutaan [Suomi.fi](https://suomi.fi)-avulla.*

Sähköinen valtuutus

Potilas voi Suomi.fi-palvelun kautta annetulla sähköisellä valtuutuksella antaa nimeämälleen henkilölle oikeuden hoitaa Reseptikeskuksen tietoihin liittyviä asioita puolestaan Omakannassa ja/tai apteekissa. Apteekissa puolesta-asiointia varten annetaan Apteekkiasiointi -valtuutus. Omakannassa puolesta-asiointia varten annetaan Terveydenhuollon asioiden hoito -valtuutus.

Potilaan nimeämän henkilön pitää olla täysi-ikäinen ja täysivaltainen. Sähköistä asiointia varten hänellä tulee myös olla virallinen suomalainen henkilötunnus.

Valtuudelle pitää antaa päättymispäivä, joka voi olla maksimissaan 25 vuoden päässä valtuuden vahvistamispäivästä. Potilas voi halutessaan peruuttaa valtuutuksen milloin tahansa.

Lue lisää luvuista 5. Omakanta-palvelu sähköisissä lääkemääräyksissä ja 9. Apteekissa asiointi.

4.2.3. Potilaan kirjallisella valtuutuksella toimiva organisaation edustaja

Potilas voi kirjallisella valtuutuksella antaa organisaation edustajalle oikeuden hoitaa läikehoitoonsa liittyviä asioita puolestaan nimetyssä sosiaali- tai terveydenhuollon palvelunantajalla tai apteekissa. Organisaatio voi olla esimerkiksi kotihoidon tai palveluasumisen yksikkö, päihdehuollon yksikkö tai sosiaalihuollon yksikkö, jonka asiakas potilas on. Oikeus on palveluntuottajan edustajalle, ei nimetylle

työntekijälle. Sosiaali- tai terveydenhuollon palvelunantajalla tarkoitetaan esimerkiksi kunnan koko terveyskeskusta, ei sen yksittäistä terveysasemaa.

Potilaan antamaan valtuutukseen sisältyvät seuraavat asiat:

- Potilaan valtuuttaman organisaation edustaja voi pyytää sosiaali- tai terveydenhuollon palvelunantajaa tai apteekkia kirjaamaan reseptin uudistamispyynnön
 - Reseptiä uusiva terveydenhuollon palvelunantaja voi silloin myös ilmoittaa puhelimitse valtuutetulle organisaation edustajalle, jos reseptiä ei voida uusida.
- Potilaan valtuuttaman organisaation edustajalle voidaan pyydetessä antaa yhteenveto Reseptikeskukseen tallennetuista lääkemääräyksistä.

Kirjallinen valtuutus tehdään Kanta Resepti-palvelun valtuutuslomakkeella jokaiselle valtuutetulle organisaatiolle kutakin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajaa ja apteekkia varten erikseen. Annettu valtuutus on voimassa toistaiseksi, kuitenkin enintään siihen asti, kunnes hoito- tai asiakassuhde sosiaali- tai terveydenhuollon palvelunantajaan päättyy. Valtuutettu organisaatio toimittaa valtuutuksen sille sosiaali- tai terveydenhuollon palvelunantajalle tai apteekille, johon valtuutus on annettu. Kukin organisaatio säilyttää oman kappaleensa valtuutuslomakkeista. Tieto valtuutuksesta kirjataan apteekki- tai potilastietojärjestelmään. Kirjaukseen tulee sisältyä palveluntuottaja, potilaan lääkeasioista ko. organisaatiossa vastaavan (esimies) työntekijän nimi ja yksikön puhelinnumero.

Kun potilas siirtyy saman palvelunantajan toiseen palveluyksikköön, on vanhat valtuutukset peruttava ja allekirjoitettava uudet valtuutukset uuteen yksikköön.

Hoitosuhteen päättyessä (tai potilaan kuollessa) valtuutus päättyy automaattisesti, erillistä peruuttamista potilaan taholta ei tarvita.

Potilas voi myös halutessaan peruuttaa valtuutuksen koska tahansa hoitosuhteen jatkuessa. Peruutus tehdään silloin kirjallisesti niille sosiaali- tai terveydenhuollon palvelunantajille ja apteekkeille, joihin valtuutus on annettu. Mahdollisesta peruutuksesta tehdään apteekki- tai potilastietojärjestelmään tarvittavat merkinnät. Vastaavasti menetellään valtuutuksen antajan asiakassuhteen päättyessä.

Resepti-palvelun valtuutus (212): Asiakkaan puolesta toimivalle sosiaali- tai terveydenhuollon palvelunantajalle.*

Resepti-palvelun valtuutuksen peruuttaminen (208): Asiakkaan puolesta toimineelle henkilölle, sosiaali- tai terveydenhuollon palvelunantajalle tai apteekille.*

** Suostumus- ja valtuutuslomakemallit löytyvät Kelan Kanta-Ekstranetistä. Ekstranetiin kirjaudutaan [Suomi.fi](https://www.suomi.fi)-tunnistaumisen avulla.*

4.3. Alaikäinen potilas

4.3.1 Alaikäisen päätöskyky

Kun alaikäinen asioi terveydenhuollossa tulee terveydenhuollon ammattihenkilön arvioida onko hän kykenevä itse päättämään hoidostaan. Reseptien osalta päätöskykyisyys on arvioitava jokaisen reseptin osalta erikseen.

Alaikäinen voi hoitaa ilman huoltajaa niihin resepteihin liittyviä asioitaan, joiden osalta-terveydenhuollon ammattihenkilö on kirjannut hänen kykenevän päättämään itse omasta hoidostaan. Niiden reseptien osalta, joihin on kirjattu "ei päätöskykyinen alaikäinen", alaikäisen huoltaja tai muu laillinen edustaja voi hoitaa asioita täysin valtuuksin, lukuunottamatta reseptien luovutuskieltoa (kts. tarkemmin luku 4.2.1). Mikäli reseptiin on kirjattu "alaikäisen päätöskykyä ei voida selvittää", reseptin tietoja ei luovuteta huoltajalle eikä huoltaja pysty siksi hoitamaan reseptiin liittyviä asioita.

Tietojen luovutus huoltajille

Jos alaikäinen arvioidaan päätöskykyiseksi, tulee kirjata myös tieto siitä, kieltääkö vai salliiko hän tietojen luovutuksen huoltajille. Jos alaikäinen sallii tietojen luovutuksen huoltajille, huoltajat näkevät reseptin tiedot Omakannassa ja ne tulostuvat huoltajien pyytämille reseptien yhteenvedolle. Lisäksi huoltajat voivat hoitaa kaikkia reseptiin liittyviä asioita, lukuunottamatta reseptien luovutuskieltoa ja sen peruutusta (kts. tarkemmin luku 4.2.1). Jos alaikäinen kieltää tietojen luovutuksen huoltajille, reseptin tiedot eivät näy huoltajille Omakannassa, ne eivät tulostu huoltajille luovutettavalle reseptien yhteenvedolle, eikä tietoja muutoinkaan luovuteta huoltajille. Kielto poistaa huoltajilta myös oikeuden hoitaa reseptiin liittyviä asioita, mm. tehdä reseptiin uusimispyyntöjä.

Toimintamallit on kuvattu tarkemmin dokumentissa [Alaikäinen ja Kanta-palvelut - toimintamalli terveydenhuoltoon ja apteekkeille](#).

4.3.2 Alaikäinen asioijana

Alaikäinen voi terveydenhuollossa päättää hoidostaan silloin, kun terveydenhuollon ammattihenkilö on arvioinut alaikäisen kykenevän päättämään itse omasta hoidostaan. Muilta osin asioita hoidetaan yhdessä huoltajien kanssa. Reseptien osalta on huomioitava, että päätöskykyisyys on kirjattava jokaiseen reseptiin erikseen.

Niiden reseptien osalta, joiden osalta terveydenhuollon ammattihenkilö on kirjannut alaikäisen kykeneväksi päättämään hoidostaan, alaikäinen voi itse

- **Omakannassa (kts. tarkemmin luku 5):**
 - katsella tietoja omista resepteistään sekä niiden toimituksista
 - tulostaa yhteenvedon resepteistä
 - tehdä reseptin uudistamispyynnön

- **Terveydenhuollossa ja apteekissa:**
 - saada reseptien yhteenvedon
 - reseptien yhteenvedon voi saada myös tarkastusoikeuden perusteella Kelasta
 - pyytää kokonaislääkityksen selvittämistä
 - pyytää uusimispyynnön tekemistä.
 - uusimispyynnön yhteydessä alaikäinen voi myös antaa omat yhteystietonsa tekstiviesti-ilmoittamista varten.

- **Vain terveydenhuollossa :**

- pyytää terveydenhuollon palveluntajaa asettamaan reseptille luovutuskielto ja perua luovutuskielto
- kieltää tietojen luovutus huoltajille ja perua tekemänsä huoltajille luovutuskielto

Lisäksi alaikäinen voi noutaa apteekista kaikki hänelle määrättyt lääkkeet.

4.4. Lääkemääräyksen luovutuksen kieltö

Potilas voi kieltää yksittäisen tai useamman lääkemääräyksen luovutuksen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntajille ja apteekkeille. Kiellon saa perua milloin tahansa. Potilas voi tehdä kiellon ja sen perumisen Omakanta-palvelussa tai pyytää häntä hoitavaa terveydenhuollon ammattihenkilöä kirjaamaan tai perumaan kiellon potilastietojärjestelmän kautta. Kieltoa ei voi tehdä eikä perua apteekissa.

Henkilö, jolle on annettu sähköinen valtuutus toisen henkilön Terveydenhuollon asioiden hoitoon, voi tehdä reseptin luovutuskiellon ja perua sen Omakannassa toisen henkilön puolesta. Potilaan sijaan myös hänen laillinen edustajansa, jolla on oikeus potilaan terveysasioiden hoitamiseen, voi tehdä ja perua vajaavaltaiseksi julistetun potilaan puolesta luovutuskieltoja sekä peruuttaa niitä, jos vajaavaltaiseksi julistettu ei kykene ymmärtämään asian merkitystä. Jos vajaavaltainen täysikäinen potilas ymmärtää kiellon merkityksen, hän voi itse päättää kiellon tekemisestä ja peruuttamisesta. Se, ymmärtääkö täysikäinen vajaavaltainen kiellon tai sen peruuttamisen merkityksen, arvioidaan terveydenhuollossa potilaan asioinnin yhteydessä ja siksi kieltoa ja sen perumista ei voi tehdä Omakannassa, vaan se tulee tehdä aina terveydenhuollon palveluntajalle.

Alaikäisen huoltajalla tai muulla laillisella edustajalla ei kuitenkaan ole missään tilanteessa oikeutta tehdä eikä perua luovutuskieltoa Reseptikeskuksen tietoihin (Laki sähköisestä lääkemääräyksestä (61/2007) 13§) .

Palveluntajalle annettava kieltö annetaan pääsääntöisesti paikan päällä sosiaali- tai terveydenhuollon toimintayksikössä. Erityistilanteissa, esimerkiksi jos potilas on kotiin annettavien palveluiden piirissä eikä käytännössä asioi sosiaali- tai terveydenhuollon yksiköissä, kiellon voi antaa erillisillä Kelan tuottamilla kieltolomakkeilla. Ammattihenkilö tallentaa tiedon jälkikäteen potilastietojärjestelmään, josta se edelleen välittyy Tahdonilmaisupalveluun.

Potilaalle tulee tiedottaa, että kieltö koskee myös tilanteita, joissa hän on äkillisen henkeä uhkaavan sairauden tai loukkaantumisen vuoksi tajuton ja sen vuoksi kykenemätön perumaan tekemänsä kiellon. Potilas voi kuitenkin ilmoittaa, että kiellot eivät ole voimassa hätätilanteessa. Valinta koskee kaikkia kiellettyjä reseptejä, sitä ei voi määritellä reseptikohtaisesti. Potilaalle on hyvä kertoa myös kiellon vaikutuksista hänen lääkahoitoonsa, kuten että lääkeshoidon kokonaisarviota ei voida tehdä apteekissa tai lääkkeen määrääjän toimesta, kun lääkitystietoa ei ole käytettävissä. Huomioitava on myös, että ulkomainen apteekki ei voi hakea kielletyn reseptin tietoja potilasohjeen tai yhteenvedon avulla. Ulkomaalainen apteekki ei voi siis toimittaa lääkkeitä, jos resepti on kielletty.

Kieltoja lisättäessä haetaan reseptilista Reseptikeskuksesta. Reseptilistalta poimitaan kiellettävät reseptit kiellon tekemistä varten. Listalla ei näy potilaan aikaisemmin kieltämiä reseptejä. Kiellot tallennetaan reseptin kieltöasiakirjalle, joka tulostetaan potilaan pyynnöstä. Kieltoja käsittelevän henkilön tulee kertoa potilaalle, että hän tulee näkemään potilaan mahdollisesti aikaisemmin kieltämät reseptit kieltöasiakirjan tulostamisen yhteydessä.

Kieltojen perumisen yhteydessä haetaan potilaan reseptin kieltoasiakirja. Kieltoja peruvalle käyttäjälle näytetään kaikki potilaan kieltämät reseptit. Kiellon peruminen voidaan tehdä yhden tai useamman reseptin kohdalta. Kieltoasiakirja tulostetaan potilaan pyynnöstä.

Potilastietojärjestelmä arkistoi kiellot Tahdonilmaisupalveluun. Kieltoasiakirjan tallennuksen epäonnistuessa/viivästyessä käyttäjä informoi potilasta kieltojen muutoksen voimaantulossa olevasta viiveestä.

4.5. Kirjallisten valtuutusten, suostumusten ja kieltoasiakirjojen säilytys

Allekirjoitetut puolesta asiointiin liittyvät valtuutus- ja suostumuslomakkeet on säilytettävä 12 vuotta valtuutuksen tai suostumuksen päättymisestä. Allekirjoitettua puolesta asiointiin valtuutuksen peruutuslomaketta säilytetään 12 vuotta sen allekirjoittamispäivästä. Lomakkeet tulee tuhota asianmukaisella tavalla arkistointivelvoitteen päätyttyä.

Allekirjoitetut suostumus- ja puolesta asiointiin lomakkeet on säilytettävä, jotta tarvittaessa voidaan osoittaa potilaan todella tehneen suostumuksen, puolesta asiointiin liittyvän valtuutuksen tai sen peruutuksen. Säilyttämisellä pyritään siis varmistamaan terveydenhuollon toimijoiden oikeusturva mahdollisissa ongelmatilanteissa. Suostumus- ja valtuutuslomakemallit löytyvät Kelan Kanta-Ekstranetistä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan tulee päättää, millä tavalla lomakkeet yksikössä arkistoidaan. Lomakkeet tulee arkistoida järjestelmällisesti siten, että tietyn henkilön lomake on löydettävissä, ja että lomakkeet voidaan säilytysajan jälkeen hävittää. Suositeltavaa on, että lomakkeet arkistoidaan keskitetysti. Lomakkeita ei arkistoida potilaskertomuksen väliin. Olennaista on, että lomakkeet säilytetään huolellisesti siten, ettei asiattomilla henkilöillä ole niihin pääsyä. Lomakkeiden tulee myös löytyä tarvittaessa helposti.

- Kukin palvelunantaja säilyttää oman kappaleensa suostumus- valtuutuslomakkeista

5 Omakanta-palvelu sähköisissä lääkemääräyksissä

Omakanta on kansalaisille suunnattu verkkopalvelu, jonka kautta he voivat katsoa omia sähköisiä lääkemääräyksiään sekä terveystietojaan sekä hallinnoida tietojensa käyttöön liittyviä suostumuksia ja kieltoja. Omakanta on niiden henkilöiden käytössä, joilla on suomalainen henkilötunnus. Palveluun kirjaututaan luotettavasti henkilökohtaisilla verkkopankkitunnisteilla, sähköisellä henkilökortilla tai mobiilivarmenteella.

Huoltajat voivat katsoa huollettaviensa resepti- ja potilastietoja sekä asioida heidän puolestaan Omakannassa. Omakanta on näyttänyt alaikäiselle itselleen sekä alle 10-vuotiaiden lasten huoltajille 1.8.2016 jälkeen terveydenhuollossa syntyneet tiedot. Kun nuori täyttää 18 vuotta, hän näkee tietonsa Omakannan kautta myös aiemmilta vuosilta.

Huoltaja voi katsoa huollettavansa tietoja sekä asioida hänen puolestaan Omakannassa, mikäli on arvioitu, että alaikäinen ei vielä kykene päättämään hoidostaan tai kun päätöskykyiseksi arvioitu alaikäinen sallii reseptin tai muiden potilastietojensa näyttämisen huoltajalleen Omakannassa. Tämä edellyttää, että terveydenhuollon potilastietojärjestelmissä on mahdollista kirjata merkintä alaikäisen päätöskyvystä ja päätöskykyisen alaikäisen tahto tietojen luovuttamisesta huoltajalle THL:n ohjeen [Alaikäinen ja Kanta-palvelut - toimintamalli terveydenhuoltoon ja apteekkeille](#) mukaisesti. Kun uuden toimintamallin käyttö on kattavaa kaikissa järjestelmissä, voidaan luopua aiemmasta THL:n ohjeesta [THL 1/2016: Alaikäisen tietojen näyttäminen ja puolesta-asiointi Omakannassa: ohje terveydenhuollon ammattilaisille](#).

Potilasasiakirjojen näyttämistä Omakannassa voidaan tarvittaessa viivästyä määräajaksi tai pysyvästi. Reseptin tietoja ei kuitenkaan voi viivästyä. Tämä on hyvä huomioda etenkin tilanteessa, jossa ei-päätöskykyisen alaikäisen reseptitietoja ei saisi näyttää huoltajalle Omakannassa. Tässä tilanteessa tulisi harkita luovutuskieltoa, vaikka se ei olekaan alaikäisen oma tahdonilmaisu. Kts. toimintamallin luku [4 Tietojen näkymisen viivästyminen Omakannassa](#)

Lisätietoa myös: <https://www.kanta.fi/alaikaisen-puolesta-asiointi>

Omakannassa on mahdollista asioida myös täysi-ikäisen puolesta suomi.fi-palvelussa annetulla sähköisellä Terveydenhuollon asioiden hoito -valtuutuksella. Valtuutetun tulee olla täysi-ikäinen ja täysivaltainen. Valtuutetulla on lähes samat oikeudet Omakannassa asiointiin kuin valtuuden antajalla itsellään on. Toisen aikuisen puolesta voi esimerkiksi tulostaa yhteenvedon resepteistä, lähettää reseptin uudistamispyynnön, tehdä ja perua reseptin luovutuskieltoja tai katsoa muita hoitotietoja. Valtuutettu ei voi kuitenkaan käsitellä mm. tahdonilmaisuja (hoitotahto, elinluovutustahto) toisen puolesta.

Lisätietoa: <https://www.kanta.fi/asiointi-toisen-puolesta>

Suomalaisen sähköisen reseptin tiedot voidaan luovuttaa ulkomaalaiselle apteekille vain täysikäisen potilaan suostumuksella, joka annetaan Omakanta-palvelussa. Suostumus poistuu rajat ylittävästä sähköisestä lääkemääräyksestä 1.1.2023.

Omakanta-palvelussa kansalainen näkee:

- sähköiset reseptinsä
- resepteistä tehdyt ostonsa sekä kuinka paljon lääkettä saamatta
- mihin asti resepti on voimassa ja onko sitä uusittu

- kuka on reseptin määrännyt
- milloin ja missä resepti on määrätty
- missä organisaatiossa hänen reseptejään on katsottu

Omakanta-palvelussa kansalainen voi:

- tulostaa yhteenvedon kaikista tai valituista resepteistä
- esittää reseptin uudistamispyynnön terveydenhuollolle Omakannan kautta sekä seurata uudistamispyynnön tilaa
- asettaa ja peruuttaa reseptien luovutuskieltoja
- antaa ja perua suostumuksen reseptitietojen luovuttamiseen muille Euroopan maille

6 Tietojen hakeminen Reseptikeskuksesta

Potilaan tietojen hakeminen Reseptikeskuksesta edellyttää, että potilastietojärjestelmään on kirjaututtu terveydenhuollon varmennekortilla. Tietoja haetaan taulukon 1. sääntöjen mukaisesti.

Hoitavalla lääkkeen määrääjällä tarkoitetaan lääkärinä tai rajatun lääkkeenmääräämisoikeuden omaavaa ammattihenkilöä.

Reseptitietojen katselukäyttäjällä tarkoitetaan kaikkia niitä terveydenhuollon tai sosiaalihuollon toimintayksiköissä työskenteleviä, joiden tehtävänkuvaan kuuluu asiakkaan/potilaan lääkehoidon jatkuvuuden turvaaminen ja heillä on sen vuoksi tarve päästä tarkastelemaan reseptitietoja Reseptikeskuksesta. Henkilöiden oikeudet päästä Reseptikeskukseen määritellään sosiaali- tai terveydenhuollon toimintayksikössä henkilön työnkuvan mukaisesti.

Taulukko 1. Potilaan Reseptikeskuksessa olevien tietojen katselu

Toimija	Katselun peruste	Katselussa nähtävät tiedot	Huomioitavaa
Hoitava lääkkeen määrääjä	Hoito, omat määräykset	Lääkkeen määrääjän itse määäämät lääkemääräykset ja niiden toimitustiedot	
Hoitava lääkkeen määrääjä tai reseptitietojen katselukäyttäjä	Hoito, kaikki määräykset	Lääkemääräykset, joihin ei kohdistu potilaan asettamaa luovutuskieltoa, ja niiden toimitustiedot sekä kaikki tietoja hakevassa organisaatiossa määrättyt lääkemääräykset, riippumatta mahdollisista luovutuskielloista	
Hoitava lääkkeen määrääjä tai reseptitietojen katselukäyttäjä	Kiireellinen hoito (Potilaslaki 8 §)	Lääkemääräykset, joihin ei kohdistu potilaan asettamaa luovutuskieltoa, ja niiden toimitustiedot	Palautuu myös kielletyt lääkemääräykset, jos potilas on erikseen ilmoittanut tietojen olevan nähtävissä potilaslain 8§ tarkoittamissa kiireellisissä tilanteissa
Hoitava lääkkeen määrääjä tai reseptitietojen katselukäyttäjä	Yhteenveto sähköisistä lääkemääräyksistä	Lääkemääräykset, joihin ei kohdistu potilaan asettamaa luovutuskieltoa, ja niiden toimitustiedot	

Oikeudet hakea tietoja Reseptikeskuksesta on määritelty tarkemmin liitedokumentissa [Reseptien haku Reseptikeskuksesta - Terveydenhuolto v2.95](#)

Reseptejä, joihin potilas on tehnyt luovutuskiellon ei pääsääntöisesti näytetä Reseptikeskukseen tehdyissä hauissa. Ne palautetaan kuitenkin seuraavissa tilanteissa seuraavin ehdoin:

- Lääkkeen määrääjä saa hoitosuhteen jatkuessa tiedot kaikista itse määäämistään lääkemääräyksistä ja niiden toimitustiedoista.

- Kattaa myös apteekin tallentamat lääkemääräykset, joihin hänet on merkitty lääkkeen määrääjäksi
- Sosiaali- tai terveydenhuollon palvelunantaja saa hoitosuhteen jatkuessa tiedot kaikista palvelunantajan Reseptikeskukseen tallentamista lääkemääräyksistä ja niiden toimitustiedoista.
- Lääkkeen määrääjä saa PKV- ja huumausainelääkkeitä määrätessään tai uudistaessaan tiedot kaikista potilaalle määrätystä PKV- ja huumausainelääkkeistä. Reseptikeskus palauttaa tällöin myös kielletyt PKV- ja huumausainelääkeresepit
- Lääkemääräyksen uudistamisesta vastaava terveydenhuollon tai sosiaalihuollon toimintayksikkö tai lääkkeen määrääjä saa tiedot potilaan uudistettavaksi pyytämistä lääkemääräyksistä.
- Terveydenhuollon tai sosiaalihuollon toimintayksikkö tai terveydenhuollon ammattihenkilö saa kiireellisissä tilanteissa tiedot kaikista lääkemääräyksistä, jos potilas on erikseen ilmoittanut reseptien tietojen olevan nähtävissä kiireellisissä tilanteissa (Huom. Tieto ei ole lääkemääräyskohtainen vaan koskee kaikkia kiellettyjä lääkemääräyksiä.)

Tietoja Reseptikeskuksesta voidaan hakea katseltavaksi eri rajauksilla mm.

- **Kaikki sähköiset lääkemääräykset edellisen 30 kuukauden ajalta** sisältäen kaikki toimittamattomat, osittain toimitetut, kokonaan toimitetut, vanhentuneet ja hoidollisista syistä mitätöidyt sähköiset lääkemääräykset sekä niiden toimitukset.
- **Tietyiltä ajanjaksolta kaikki sähköiset lääkemääräykset** sisältäen ko. jaksolta kaikki toimittamattomat, osittain toimitetut, kokonaan toimitetut, vanhentuneet ja hoidollisista syistä mitätöidyt sähköiset lääkemääräykset sekä niiden toimitukset.
- **kaikki toimittamattomat ja osittain toimitetut sähköiset lääkemääräykset** sekä osittain toimitettujen lääkemääräysten toimitukset.

Potilastietojärjestelmä kirjaa automaattisesti käyttäjän valitseman Reseptikeskuksen katselun perusteen ja sen edellyttämän suostumustyyppin. Käyttäjän ei tarvitse tehdä asioista erillistä kirjausta potilaan tietoihin. Reseptikeskuksen katselun perusteeksi valitaan suostumustyyppiksi kirjallinen suostumus ainoastaan hoitoon liittymättömissä tilanteissa.

7 Lääkkeen määrääminen sähköisenä lääkemääräyksenä

Kaikki lääkemääräykset tulee laatia sähköisinä 1.1.2017 alkaen. Paperilla määrätään kuitenkin edelleen

- Pro Auctore -lääkemääräykset
- lääkkeelliset kaasut
- potilas- tai laitospotilaisten erityislupavalmisteet
- eurooppalaiset lääkemääräykset
- sairaala-apteekki lääkemääräykset voidaan tehdä paperilla, mikäli toimittava sairaala-apteekki ei vielä tue sähköistä lääkemääräystä

Muiden lääkemääräysten kohdalla puhelin- tai paperireseptin laatiminen on sallittua sosiaali- ja terveydenhuollossa ainoastaan häiriö- ja poikkeustilanteissa, mikä voi liittyä mm. potilastietojärjestelmän toimimattomuuteen, tietoliikenneongelmiin tai ongelmiin Reseptikeskuksessa. Puhelin- tai paperireseptin teko on mahdollista myös tilanteissa, joissa lääkehoidon tarve on kiireellinen eikä lääkemääräystä voi olosuhteiden poikkeuksellisuuden vuoksi tai muusta erityisestä syystä laatia sähköisesti. Myös apteekki voi pyytää paperi- tai puhelinreseptiä teknisen ongelman takia.

Puhelinreseptillä ei kuitenkaan saa määrätä: 1) lääkevalmisteita, joiden myyntilupaan on liitetty ehto säilytettävästä lääkemääräyksestä, 2) Fimean vahvistamassa luettelossa olevat lääkeaineet, joita saa toimittaa vain lääkemääräyksellä ja jotka on varustettu etuliitteellä ZA tai PA, 3) huumausainelääkkeitä. PKV-lääkkeitä saa puhelinreseptillä määrätä vain pienimmän pakkauskoon. Rajatun lääkkeen määräämisoikeuden omaava sairaanhoitaja ei saa määrätä puhelinreseptejä.

Apteekin velvollisuutena on tallentaa häiriö- ja poikkeustilanteissa tai muusta syystä paperisena tai puhelimitse määrätty reseptit Reseptikeskuksen lääkkeen toimittamisen yhteydessä. (Ei koske kuitenkaan pro auctore lääkemääräyksiä, lääkkeellisiä kaasuja, eikä sairaala-apteekki lääkemääräyksiä.)
kts. tarkemmat ohjeet luvusta [18 Toiminta häiriötilanteissa](#)

7.1. Lääkkeen määräämisen edellytykset

Lääkkeen määrääjä saa määrätä lääkkeitä vain henkilöille, jonka lääkityksen tarpeesta hän on varmistunut omalla tutkimuksellaan edellisen vuoden aikana tai jos lääkkeen määrääjä voi varmistua potilaan lääkityksen tarpeesta potilasasiakirjojen tai muiden tietojen perusteella. Lääkkeen valinnan on perustuttava tehon ja turvallisuuden vahvistavaan tutkimusnäyttöön tai sellaisen puuttuessa yleisesti hyväksytyyn hoitokäytäntöön. Väärinkäyttöön soveltuvan lääkkeen määräämisessä on noudatettava erityistä huolellisuutta ja varovaisuutta. ([Asetus lääkkeen määräämisestä 1088/2010 10 §](#))

Lääkevalmisteen valinnoissa tulee kiinnittää erityistä huomiota hintaan suhteessa hoidolla saavutettaviin kliinisiin vaikutuksiin. Biologisilla lääkkeillä, joille on saatavilla biosimilaareja, lääkkeen määrääjän on ensisijaisesti valittava näistä vertailukelpoisista ja vaihtoehtoisista valmisteista hinnaltaan edullisin. Toisin toimiessaan lääkärin täytyy perustella valintansa lääketieteellisesti ja myös merkitä perustelu potilasasiakirjoihin. ([Asetus lääkkeen määräämisestä 1088/2010 10 §](#)) Biosimilaarilla tarkoitetaan biologista lääkettä, joka on kehitetty samankaltaiseksi ja vertailukelpoiseksi alkuperäisen biologisen lääkkeen kanssa.

Lista Suomessa kaupan olevista biosimilaareista ja niiden alkuperäislääkkeistä löytyy https://yhteistyotilat.fi/wiki08/www.fimea.fi/biosimilaaritFimean_verkkosivulta. Lääkkeiden hinnat ovat saatavilla muun muassa Kelan ylläpitämästä [Lääkehaku-palvelusta](#). Kun terveydenhuollon organisaatio ottaa käyttöön potilastietojärjestelmässä lääkityslistan 1. vaiheen muutokset vuonna 2022, potilastietojärjestelmä näyttää toisiaan vastaavat biologiset lääkkeet lääkkeen määräämistilanteessa.

Huomioitavaa: STM:n ohjeen mukainen lääkehoitosuunnitelma tulisi olla laadittuna jokaisella sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajalla.

Lääkkeen määräämisen yhteydessä määrääjän pitää ottaa huomioon potilaan käyttämät muut lääkkeet. Tämän vuoksi lääkäri voi katsoa kaikki muut potilaan sähköiset lääkemääräykset ja niiden toimitustiedot Reseptikeskuksesta, kun potilasta on informoitu sähköisestä lääkemääräyksestä. Lääkäri ei kuitenkaan näe lääkemääräyksiä, joiden luovutuksen Reseptikeskuksesta potilas on kieltänyt. Kuitenkin määrätessään tai uudistaessaan PKV- tai huumausainelääkettä näytetään tiedot myös kielletyistä PKV- ja huumausainelääkemääräyksistä ja niiden toimitustiedoista. Potilastietojärjestelmä saattaa tukea päätöksentekoa ilmoittamalla mm. interaktioista.

7.2. Lääkkeen määräämisoikeudet ja rajoitukset

Lääkkeen määräämisoikeudesta on säädetty asetuksella lääkkeen määräämisestä ([1088/2010](#)) sekä laissa terveydenhuollon ammattihenkilöstä ([559/1994](#)). Lisäksi [Valvira on ohjeistanut](#) niistä tarkemmin.

7.2.1 Lääkäriin ja hammaslääkäriin lääkkeenmääräämisoikeus

Laillistetulla lääkärillä on oikeus määrätä lääkkeitä ihmiselle, myös itselleen, lääkinnällistä tai lääketieteellistä tarkoitusta varten ja pro auctore -lääkemääräyksellä ammattinsa harjoittamiseen. Tilapäisesti lääkärin tehtävässä toimivalla lääketieteen opiskelijalla on oikeus määrätä lääkkeitä vain kyseisessä tehtävässä hoitamilleen potilaille.

Laillistetulla hammaslääkärillä on oikeus määrätä lääkkeitä ihmiselle, myös itselleen, hammaslääkinnällistä tai hammaslääketieteellistä tarkoitusta varten ja pro auctore -lääkemääräyksellä ammattinsa harjoittamiseen. Huumausaineeksi luokiteltuja lääkkeitä hammaslääkäri saa määrätä kuitenkin enintään kymmenen jakeluyksikköä kerralla ja PKV-lääkkeitä muu kuin erikoishammaslääkäri saa määrätä vain pienimmän myyntiluvallisen pakkauksen.

Peruskoulutuksen jälkeistä käytännön palvelua suorittavalla hammaslääkärillä on samat oikeudet lukuunottamatta pro auctore määräystä. Tilapäisesti hammaslääkäriin tehtävässä toimivalla lääketieteen opiskelijalla on oikeus määrätä lääkkeitä vain kyseisessä tehtävässä hoitamilleen potilaille.

7.2.2 Rajattu lääkkeenmääräämisoikeus

Laillistettu sairaanhoitaja sekä sairaanhoitajana laillistettu terveydenhoitaja ja kättilö, jolla on riittävä käytännön kokemus ja joka on suorittanut valtioneuvoston asetuksella säädettyä lisäkoulutuksen, on rajattu oikeus määrätä apteekista hoidossa käytettäviä lääkkeitä hoitamalleen potilaalle, kun he toimivat kunnan tai kuntayhtymän terveydenhuollon avohoidon palvelussa ja ovat saaneet vastaavalta lääkäriltä tehtävään kirjallisen määräyksen, jossa määrätään ne lääkkeet, joita sairaanhoitaja saa määrätä, ja mahdolliset lääkkeiden määräämiseen liittyvät rajoitukset. Hoitajat saavat määrätä kuitenkin vain lääkkeen

määrämisasetuksen (1088/2010) liitteessä 1 lueteltuja lääkkeitä liitteessä määriteltyihin tarkoituksiin. Lääkettä voi määrätä kauppanimellä tai vaikuttavalla aineella.

7.2.3. Lääkkeenmääräämisoikeuden rajoitukset

Potilastietojärjestelmä ilmoittaa lääkärille lääkärin mahdollisista lääkkeenmääräämisoikeuden rajoituksista kahdella vaihtoehdoisella tavalla. Potilastietojärjestelmä estää lääkkeiden määräämisen teknisesti kokonaan silloin, kun se Valviran rooli- ja attribuuttitietopalvelun tietojen perusteella on mahdollista. Muissa tapauksissa lääkäri saa rajoituksesta ilmoituksen tekstinä. Silloin lääkkeen määrääjän on harkittava, estääkö rajoitus lääkkeen määräämisen ja tavittaessa määrätä korvaavaa valmistetta tai ohjata potilas sellaisen lääkärin vastaanotolle, joka pystyy lääkettä määräämään. Organisaatio noudattaa kaikilta osin Valviran ohjeistusta ammattioikeuksien rajoituksista.

7.2.4. Määräämisehto

Kun lääkäri laatii reseptiä valmisteesta, jonka määrääminen on sallittua ainoastaan tietyillä ehdoilla, lääkäri saa määräämisehdoista ilmoituksen. Jos määräämisehto ei täyty, lääkettä ei tule määrätä vaan tulee määrätä korvaavaa valmistetta tai ohjata potilas sellaisen (erikois)lääkärin vastaanotolle, joka pystyy lääkettä määräämään.

7.3 Lääkemääräys erityisryhmissä

7.3.1. Potilas vailla henkilötunnusta

Jos potilaalla ei ole virallista henkilötunnusta, resepti määrätään potilaan nimellä ja syntymäajalla. Potilastietojärjestelmän antamaa tilapäistä yksilöintitunnusta ei saa käyttää.

Jotta potilas voi hakea lääkkeen apteekista, on potilaalle aina tulostettava potilasohje, kun lääkemääräys on tehty ilman virallista henkilötunnusta. Lääkkeitä ei saa apteekista ilman potilasohjetta tai yhteenvetotulostetta.

7.3.2. Nimetön vauva potilaana

Kun potilas on nimetön vauva, reseptiin suositellaan laitettavaksi lapsen etunimeksi vauvan sukupuolesta riippuen Tyttö tai Poika ja sukunimeksi äidin sukunimi. Samaa sukupuolta olevien kaksosten ja useamman vauvan kohdalla etunimeä pitää täsmentää vauvojen erottamiseksi eli samaa sukupuolta olevat kaksoset ovat etunimiltään Tyttöä ja Tyttöb.

7.3.3. Alaikäinen potilas

Alaikäisellä on oikeus päättää omasta hoidostaan silloin, kun hän on ikänsä ja kehitystasonsa huomioiden siihen kykenevä. Päätöskykyiseksi arvioidulla alaikäisellä on myös oikeus kieltää terveydentilaansa ja hoitoansa koskevien tietojen luovuttaminen huoltajilleen tai muulle lailliselle edustajalleen. Ikäraja, jonka jälkeen alaikäinen olisi kykenevä päättämään hoidostaan ei ole olemassa, vaan terveydenhuollon ammattihenkilön tulee arvioida - ja kirjata - alaikäisen päätöskyky jokaisen lääkemääräyksen kohdalla erikseen. Lisäksi tieto tulee (arvioida ja) kirjata potilaskertomukselle käyntikohtaisesti. Reseptiä uudistettaessa tieto kopioituu uudelle reseptille mutta, jos alaikäisen päätöskyky on muuttunut, tieto voidaan muuttaa uudelle reseptille.

Alaikäisen päätöskykyisyyden arvio ja halu kieltää reseptinsä tietojen antaminen huoltajalle kirjataan luokituksella:

1. Ei-päätöskykyinen alaikäinen, tiedot luovutetaan huoltajille
2. Päätöskykyinen alaikäinen, sallii tietojensa luovuttamisen huoltajille
3. Päätöskykyinen alaikäinen, kieltää tietojensa luovuttamisen huoltajille
4. Alaikäisen päätöskyky ei tiedossa, tietoja ei luovuteta huoltajille

Jos päätöskykyinen alaikäinen kieltää reseptin tietojen luovuttamisen huoltajille tai päätöskyky ei ole tiedossa, Omakanta ei näytä reseptin tietoja huoltajille. Reseptiyhteenvetoja tulostettaessa tulee valita kenelle yhteenveto annetaan, huoltajalle vai alaikäiselle itselleen. Reseptikeskus suodattaa huoltajille annettavasta yhteenvetotulosteesta pois ne reseptit, joita huoltajille ei voida antaa. Vastaanotolla tulee kuitenkin huomioida, mitä voi kertoa (ja näyttää) huoltajille. Tarkempia tietoja alaikäisen päätöskyvyn arvioinnista löytyy 3.9.2020 pidetyn koulutuksen materiaaleista: [Terveydenhuollon koulutukset - Kanta.fi](#)

7.4. Lääkemääräys erityisille lääkeryhmille

7.4.1. PKV- ja Huumausaineläkkeet

PKV- ja huumausainelääkemääräystä laatiessa tai uudistettaessa lääkärin tulee tehdä kysely muista vastaavista resepteistä Reseptikeskukseen. Kyselyllä lääkäri saa tiedot kaikista potilaalle määrätystä PKV- ja huumausainelääkemääräyksistä toimitustietoineen mahdollisista tietojen luovutuskielloista huolimatta. Tällä ehkäistään mahdollista lääkkeiden väärinkäyttöä.

Huumausaineläkkeitä määrättäessä potilaan henkilöllisyys tulee aina varmistaa ja lääkemääräykselle pitää merkitä tieto, miten henkilöllisyys on varmistettu. Vaihtoehdot ovat passi, henkilökortti, ajokortti tai muu tapa esimerkiksi potilas tunnetaan. Tunnistamisesta on lisää tietoa luvussa 2 [Asioijan henkilöllisyyden varmistaminen](#).

http://www.fimea.fi/laaketurvallisuus_ ja_tieto/erityisluvat

[Erityisluvullisia PKV- ja huumausainevalmisteita](#) ei toistaiseksi voi määrätä sähköisellä lääkemääräyksellä.

7.4.2. Apteekissa valmistettava lääke

Ex tempore -valmisteen vaikuttavat aineet ja apuaineet suositellaan kirjattavan rakenteisena silloin, kun se on mahdollista. Lääkkeen valmistusohje kirjataan tekstinä omaan kenttäänsä. Jos rakenteinen kirjaus ei ole mahdollista, voidaan myös vaikuttavat aineet ja apuaineet kirjata tekstimuodossa omiin kenttiinsä.

7.4.3. Kansallisen lääketietokannan ulkopuolinen valmiste

Kansallisen lääketietokannan ulkopuolisen valmisteen määräämiseen, kuten esimerkiksi vitamiinit, melatoniinivalmisteet ja sidetarpeet, voidaan käyttää sähköistä lääkemääräystä. Potilas- ja laitospotilaisia erityisluvallisia lääkevalmisteita ei kuitenkaan voi määrätä sähköisellä lääkemääräyksellä, koska Reseptikeskus ei toistaiseksi voi rajata erityisluvallisten reseptien toimittamista apteekille.
http://www.fimea.fi/laaketurvallisuus_ja_tieto/erityisluvut

7.4.5 Biologinen lääke

Määrättäessä biologisia lääkkeitä, joille on olemassa biosimilaareja, tulisi niistä määrätä edullisinta valmistetta. Jos määrätään muuta kuin edullisinta biologista lääkettä, tulee lääkemääräykselle kirjata perustelu sille. Kun terveydenhuollon organisaatio ottaa käyttöön potilastietojärjestelmässä lääkityslistan 1. vaiheen muutokset vuonna 2022, potilastietojärjestelmä näyttää toisiaan vastaavat biologiset lääkkeet lääkkeen määräämistilanteessa.

7.4.6 Lisäseurantaa vaativat lääkkeet ja veri- tai plasmavalmisteet

Lääkemääräyksellä voidaan määrätä myös Euroopan lääkeviraston mukaisesti lisäseurantaa vaativia, ns. mustan kolmion lääkkeitä sekä veri- tai plasmepärisiä lääkkeitä, jotka edellyttävät lisäseurantaa. Tieto näihin lääkeryhmiin kuulumisesta tulee Lääketietokannasta automaattisesti.

7.5 Lääkemääräyksen voimassaolo ja toimitettava määrä

7.5.1. Lääkemääräyksen voimassaolo

Lääkemääräykset ovat voimassa lääkkeenmääräämisasetuksen mukaisesti 2 vuotta. Poikkeuksena vain yhden vuoden voimassa ovat PKV- ja huumausainelääkemääräykset sekä potilaskohtaiset erityisluvallisten valmisteiden lääkemääräykset sekä biologiset lääkkeet, joille on saatavilla biosimilaari. Jos lääkäri haluaa, että reseptin voimassaoloaika on normaalista poikkeava, hänen tulee kirjata viimeinen voimassaolopäivä reseptiin sille tarkoitettuun tietokenttään.

Huom. Esimerkiksi ilmaisu ”vuoden annos” reseptin kokonaismäärä -kentässä ei rajoita reseptin voimassaoloaika.

7.5.2. Lääkemääräyksellä toimitettava määrä

Valmisteita voidaan määrätä sähköisellä lääkemääräyksellä

- pakkauksina
- kokonaismääränä tai
- tietyksi ajaksi.

Valmisteen määrä merkitään reseptissä asianomaisiin kohtiin. Määrää ei saa kirjoittaa esimerkiksi annostusohjeen yhteyteen merkinnällä Vuoden annos.

Ensisijainen tapa määrätä lääkkeitä on määritellä hoidossa tarvittavan lääkkeen kokonaismäärä pakkauksina tai kokonaismääränä. Lääkehoidon kestoajalle määrääminen pitäisi perustua hoidolliseen tarpeeseen. Ks. THL:n ohje [Ohje 6/2018: Lääkkeen määrääminen reseptillä lääkehoidon kestoajalle tulee perustua hoidolliseen tarpeeseen \(pdf 130 kt\)](#)

a) Pakkaus-vaihtoehtoa pitää pääsääntöisesti käyttää aina, kun lääke määrätään kauppanimellä.

Fimean 'Lääkkeiden toimittaminen' -määräyksen mukaan:

Lääkevalmiste toimitetaan jakamattomana myyntipakkauksena, ellei sen jakamiseen ole erityistä syytä. Jakamisen syynä voivat olla esimerkiksi erityiset hoidolliset perusteet, jolloin lääkkeen määrääjä voi katsoa tarkoituksenmukaiseksi määrätä kaupan olevasta pakkauksoosta poikkeavan määrän lääkettä. Jaetussa pakkauksessa tulee olla kaikki valmistajan alkuperäiseen pakkaukseen tekemät lääkevalmisteen tunnistamisen sekä oikean käytön ja säilytyksen kannalta tarpeelliset merkinnät.

Jos lääkemääräyksessä ilmoitettu lääkevalmisteen määrä poikkeaa kaupan olevista pakkauksista, merkittävästi suurempaa määrää lääkettä ei saa toimittaa neuvottelematta asiasta lääkkeen määrääjän kanssa. Varsinaisia huumausaineita ja PKV-lääkevalmisteita ei saa toimittaa lääkemääräyksessä ilmoitettua suurempaa määrää lukuun ottamatta lääkevaihtotilannetta, jolloin valmiste voidaan vaihtaa vaihtokelpoisen valmisteen erikokoiseen pakkaukseen, jonka pakkauskoko eroaa vain vähäisesti määrätyn valmisteen pakkauskooosta.

b) Kokonaismäärä-vaihtoehtoa käytetään, kun määrätään vaikuttavalla aineella tai ex tempore -valmisteita, eri pakkauskokoja samalla kertaa määrättäessä sekä tarvittaessa pitkäaikaista hoitoa aloitettaessa.

Kun valmisteesta joudutaan määräämään samalla kerralla kaksi erikokoista pakkausta, määrätään lääke kokonaismääränä. Esimerkiksi kauppanimivalmisteen pakkaukset 40 ml + 60 ml määrätään kokonaismääränä 100 ml, eikä kahdella eri reseptillä pakkauksina.

Pitkäaikaiseen hoitoon tarkoitettu lääkitys tulee pääsääntöisesti aloittaa pienellä pakkauksella.

Pitkäaikaiseen hoitoon tarkoitettujen lääkkeiden aloituksissa lääkemääräykseen tulisi kirjata, että kyseessä on lääkehoidon aloitus, ja ilmoittaa lääkkeen määrä kokonaismääränä. Apteekkiä voi tarvittaessa informoida myös viestikenttään tehtävällä viestillä. Tällöin apteekki toimittaa potilaalle hoidon aloitusvaiheessa pienen aloituspakkauksen, ellei potilaan lääkehoidon asianmukainen toteutuminen muuta edellytä. Ensimmäisen toimituksen jälkeen, lääke voidaan toimittaa suurempina pakkauksina tekemättä uutta reseptiä. Näin saadaan vähennettyä uuden lääkehoidon sopimattomuudesta aiheutuvan lääkehävikin määrää.

c) Tietyksi ajaksi -vaihtoehtoa käytetään aina annosjakelun yhteydessä tehtävissä lääkemääräyksissä.

Lisäksi vaihtoehtoa saa käyttää, kun valmisteen päivittäinen annostus vaihtelee huomattavasti, eikä tarvittava lääkemäärä tietyksi ajaksi ole laskettavissa, esimerkiksi astman ja diabeteksen hoidossa. Lääkkeen määräämisen näkökulmasta vuodessa vuorokausia on 365.

7.5.3. Iterointi

Iterointi-merkinnät pitää tehdä reseptille asianomaisiin kohtiin. Tietoa ei saa kirjoittaa esim. annostusohjeen yhteyteen. Lääkkeen määrääjän tulee merkitä lääkemääräykseen uudelleen toimittamisen aikaisin ajankohta määräämällä toimitusten vähimmäisväli päivinä edellisestä toimituksesta. Iterointi-merkintä estää reseptin toimittamisen ulkomaalaisesta apteekista. Reseptin iterointia ei käytetä, jos potilas haluaa ostaa reseptilääkkeensä ulkomailta.

7.6. Lääkemääräyksen perustiedot

Lääkkeen määräämisestä pitää aina merkitä potilastietojärjestelmään lääkemääräyksen antopäivä, lääkevalmisteen kauppanimi tai vaikuttava aine tai aineet, vahvuus ja lääkeumuoto, määrätty määrä, käyttötarkoitus ja annostusohje sekä lääkevaihtokiellon syy, mikäli lääkkeen määrääjä on kieltänyt lääkevaihdon. Yhdistelmävalmisteita ei saa määrätä vaikuttavan aineen nimellä, vaan ne määrätään aina kauppanimellä.

Potilastietojärjestelmästä pitää aina ilmetä myös, onko potilaan lääke määrätty sähköisenä lääkemääräyksenä vai muulla tavalla.

7.7. Lääkemääräyksen kiellot

7.7.1 Lääkevaihto ja lääkevaihtokiello

Lääkevaihto

Lääkkeiden suorakorvausmenettelyn toteuttaminen edellyttää, että apteekki vaihtaa lääkemääräyksellä määrätyn lääkevalmisteen halvimpaan tai siitä hinnaltaan vähän poikkeavaan vaihtokelpoiseen valmisteeseen siten kuin [lääkelaisissa](#) ja sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa lääkevaihdoista (210/2003) säädetään. Vaihtokelpoisilla lääkevalmisteilla tarkoitetaan lääkevalmisteita, joiden vaikuttavat aineet ja niiden määrät ovat samanlaisia, jotka ovat keskenään biologisesti samanarvoisia ja jotka sisältyvät [Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen \(Fimea\) voimassa olevaan luetteloon keskenään vaihtokelpoisista lääkevalmisteista](#).

Lääkevaihtoa ei tehdä, jos lääkkeen määrääjä tai ostaja kieltää lääkkeen vaihdon.

Lääkevaihdon kiello

Jos lääkkeen määrääjä kieltää lääkevalmisteen vaihdon, merkitään lääkemääräykseen lääkevalmisteen nimi, myyntiluvan haltijan nimi ja kiellon osoittava merkintä. Kiellon syytä ei merkitä lääkemääräykseen. Lääkkeenmääräämisohjelmisto ei saa automaattisesti lisätä eikä ehdottaa kielloa lääkemääräyksiin eikä kielloa saa merkitä kirjalliseen lääkemääräykseen leimalla. Lääkemääräystä uudistettaessa kiello ei kopioitu vanhalta lääkemääräykseltä. ([Asetus lääkkeenmääräämisestä 1088/2010 17 §](#))

Sähköinen resepti Euroopassa mahdollistaa suomalaisten reseptien toimittamisen muussa Euroopan maassa. Jokainen maa toimii omien kansallisten periaatteidensa mukaisesti lääkettä toimitettaessa. Tämä koskee myös lääkevaihtoa. Rajat ylittävän reseptin vuoksi lääkevaihtokieltomerkintä suositellaan

laitettavaksi sellaisille lääkevalmisteille, joissa pienetkin farmakologiset erot voisivat vaarantaa lääketurvallisuuden joko hoidettavan sairauden tai lääkeaineen ominaisuuksien vuoksi. Tällaisia ovat muun muassa useimmat sydämen rytmihäiriölääkkeet, immunoseerumit, hyljinnänestolääkkeet tai epilepsian hoidossa käytettävät lääkkeet.

7.7.2. Uudistamiskielto

Uudistamiskielloilla ilmaistaan, että lääkemääräys on tarkoitettu kertaluonteiseksi määräykseksi, jonka uudelleen määrääminen tulee perustua perusteelliseen harkintaan. Uudistamiskielto voidaan tehdä myös, jos kokonaan toimitettu lääkemääräys halutaan mitätöidä. Uudistamiskielto sähköiseen lääkemääräykseen merkitään sille osoitettuun kohtaan.

7.8. Lääkkeen annostukseen liittyvät tiedot

Annostusohje voidaan kirjata tekstimuotoisena tai 2020 julkaistujen Kanta-määrittelyiden mukaisissa toteutuksissa rakenteisesti.

7.8.1. Tekstimuotoinen annostusohje

Lääkkeen määräjän kirjaama tekstimuotoinen annostusohje tulee kirjoittaa mahdollisimman täydellisesti ja potilaalle ymmärrettävässä muodossa, ei "2 X 2ml/vrk" vaan "**2 millilitraa 2 kertaa vuorokaudessa**". Jos annostusohje ylittää hyväksytyssä valmisteyhteenvedossa olevan annostusohjeen, on käytettävä **Sic!-merkintää**. Annostusohjeesta tulee ilmetä myös, käytetäänkö lääkettä ainoastaan tarvittaessa. Annostusohjeessa ei käytetä merkintää D.S.

Annostusohjeena voi käyttää myös tekstiä "Erillisen ohjeen mukaan", silloin kun annostus on hyvin monimutkainen tai vaihtuu usein, esimerkiksi Marevan-annostuksessa.

Huom. Annostusohje -kentässä ei käytetä rivinvaihtoa (Enter), vaan järjestelmä huolehtii automaattisesti ohjeen tekstin rivittämisestä.

7.8.2. Rakenteinen annostusohje

2020 julkaistujen Kanta-määrittelyiden mukaisissa toteutuksissa annostustiedot tulee kirjata rakenteisesti, aina kun se on mahdollista. Rakenteiset annostustiedot kirjataan niille tarkoitettuihin tietokenttiin ja potilastietojärjestelmä muodostaa niiden perusteella automaattisesti tekstimuotoisen annostusohjeen, jota lääkkeen määrääjä ei voi muuttaa. Lääkkeen määrääjä voi kuitenkin täydentää rakenteisia annostustietoja annostusohjeeseen lisättävällä tekstimuotoisella lisätiedolla, mutta silloin tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että tekstimuotoinen lisätieto ei ole ristiriidassa rakenteisen annostustiedon kanssa. Lääkkeen määräjän tulee aina tarkistaa, että automaattisesti muodostettu tekstimuotoinen annostusohje vastaa tarkoitettua annostusta.

Tilanteissa, joissa annostusta ei voi kirjata yksiselitteisesti rakenteisesti, kirjataan annostusohje pelkästään tekstimuotoisena.

7.8.3. SIC!-merkintä

Sic!-merkintää tulee käyttää lääkemääräyksellä silloin, kun lääkettä on määrätty tarkoituksellisesti hyväksytyssä valmisteyhteenvedossa ilmoitetusta annostusohjeesta poikkeavasti. Merkintää voi käyttää myös, jos lääkemääräys muutoin poikkeaa yleisesti hyväksytyistä hoitokäytännöistä. Sic!-merkintä kirjataan sille osoitettuun kohtaan, ei annostusohjetekstiin.

7.8.4. Potilaan paino

Potilaan paino tulee huomioida lääkkeen annostuksessa. Alle 12-vuotiaan potilaan paino on toistaiseksi aina ilmoitettava sähköisessä lääkemääräyksessä. Myös yli 12-vuotiaan paino voidaan kirjata lääkemääräykselle, jos sen vuoksi annostus poikkeaa merkittävästi iän mukaisesta annostuksesta.

7.9. Lääkemääräys annosjakeluun

Lääkäri kirjoittaa potilaalle annosjakeluun soveltuvat lääkemääräykset tietylle ajalle. Resepti merkitään annosjakelureseptiksi valitsemalla kohta *Annosjakelu*.

Annosjakeluun siirtymisen edellytyksenä on, että lääkäri on käynyt potilaan lääkityksen läpi ja mahdolliset tarpeettomat, keskenään yhteensopimattomat ja päällekkäiset lääkkeet on poistettu. Lisäksi lääkäri arvioi, onko potilaan lääkehoito riittävän vakiintunutta ja annosjakeluun siirtyminen pitkäaikaisessa lääkehoidossa lääketieteellisesti perusteltua. Lääkäri osoittaa perusteen annosjakeluun siirtymisestä tekemällä tästä merkinnän sille varattuun kohtaan asiakkaan lääkemääräykseen. Tulkintavirheiden välttämiseksi annostusohjeet tulee kirjata rakenteisesti tai kirjoittaa auki eikä lyhenteitä käytetä.

Annosjaeltavaksi voi määrätä vain tabletteja ja kapseleita. Annosjakeluresepteiksi ei kirjoiteta säännöllisessä käytössä olevia laastareita, voiteita, tippoja, jauheita tai injektioita. Annosjakeluun tulee määrätä mahdollisuuksien mukaan kokonaisia tabletteja. Tarvittaessa on kirjoitettava samasta lääkeaineesta kaksi vahvuutta (esimerkiksi 60 mg annos furosemidi valmistetta yhtenä antokertana määrätään 40 mg ja 20 mg vahvuuksina samaa lääkeainetta kahdella eri lääkemääräyksellä).

Puolittamista tulee välttää, koska se vähentää lääkityksen tarkkuutta ja aiheuttaa annosjakeluyksikössä käsityötä. Jos puolittaminen on välttämätöntä, tulee määrättäessä kiinnittää huomiota siihen, että tabletti on puolitettava eli siinä on jakouurre. Kapseleita, enterotabletteja ja depottabletteja ei voi puolittaa. Apteekki selvittää tarvittaessa annosjakeluyksiköltä annosjaeltavien lääkkeiden puolittamisen.

Annosjakelussa käytetään yksikköhinnoiltaan edullisia lääkevalmisteita. Vaihtokelpoisista lääkkeistä annosjakelussa käytetään halvinta tai siitä hinnaltaan vähän poikkeavaa valmistetta.

Apteekki hallinnoi annosjakelulääkemääräyksiä ja seuraa niiden uudistamistarvetta. Lääkemääräyksen voimassaoloajan päättyessä apteekki pyytää lääkäriä uudistamaan ne. Annosjakelun lääkemääräykset voidaan uudistaa ja mitätöidä terveydenhuollossa normaalisti, koska apteekki voi tehdä toimitusmerkinnän lääkemääräykseen, johon se on tehnyt annosjakeluvarauksen vielä 7 vuorokauden ajan reseptin mitätöinti- tai uudistamispäivästä, edellyttäen että lääkkeet on tilattu ennen mitätöintiä tai uudistamista. Lääkärin tulee aina huolehtia siitä, että annosjakelumerkintä siirretään uudistetulle reseptille. Samassa yhteydessä lääkärin on aina arvioitava annosjaeltavien lääkkeiden tarpeellisuus ja tarkoituksenmukaisuus. Tässä yhteydessä on luonteva tehdä lääkehoidon arviointi.

Annosjakelusta on STM:n antama toimintamallisuositus.

kts. myös Kelan ohjeet apteekeille annosjakelusta.

7.10 Lääkkeen käyttötarkoitukseen liittyvät tiedot

7.10.1. Sairauden hoito/muu

Lääkemääräykselle tulee kirjata tieto siitä, onko lääke määrätty sairauden hoitoon vai muuhun tarkoitukseen. Tiedolla on merkitystä mm. lääkekorvauksiin.

Tieto liikennetapaturmasta ja vakuutusyhtiöstä samoin kuin muut vastaavat erikoistiedot kirjataan Viesti apteekille -kenttään.

7.10.2. Käyttötarkoitus

Lääkkeen käyttötarkoitus on kirjattava lääkemääräykselle, jollei sen poisjättämiseen ole perusteltua syytä. Tieto on kirjattava sille varattuun kenttään, ei annostusohjeeseen. Kun on kyse epilepsialääkkeestä, käyttötarkoitus on ilmoitettava aina.

7.10.3. Erillisselvitys

Erillisselvitys tulee kirjata reseptisanomassa ko. tiedolle varattuun kohtaan Kelan ohjeistamassa muodossa, jotta potilas voi saada lääkeostosta korvauksen. 2020 julkaistujen Kanta-määrittelyiden mukaisissa toteutuksissa erillisselvitys kirjataan rakenteisesti valitsemalla haluttu vaihtoehto Lääketietokannasta tuoduista Kela/Lääketietokanta - Erillisselvitys luokituksen mukaisista arvoista. Järjestelmä näyttää käyttäjälle erillisselvityksen lääketieteelliset edellytykset. Mikäli edellytykset eivät täyty potilaan kohdalla, erillisselvitystä ei saa lisätä reseptille. Erillisselvitys ei kopioidu vanhalta reseptiltä uudistettaessa.

7.10.4. Tartuntatautilain mukainen yleisvaarallisen taudin hoitoon määrätty lääke

Tartuntatautilain mukainen *yleisvaarallisen taudin hoitoon määrätty lääke* -tieto merkitään sille osoitettuun kohtaan, jotta lasku ohjataan kotikuntaan.

7.11. Muut lääkemääräyksen tiedot

7.11.1. Lääkäripalkkio

Yksityisessä terveydenhuollossa lääkkeen määrääjä (lääkäri tai hammaslääkäri) voi periä puhelinreseptin laatimisesta palkkion. Palkkiota voidaan käyttää niissä tilanteissa, joissa lääkäri määrää potilaalle lääkettä muulloin kuin vastaanoton yhteydessä. Jos lääkäri määrää potilaalle useita lääkemääräyksiä saman päivän aikana, voidaan lääkärin perimä palkkio merkitä vain yhteen lääkemääräykseen. Palkkion määrä kirjataan reseptin tietoihin asianomaiseen kohtaan. Lisäksi voidaan antaa tieto, onko reseptin laatimisesta peritty palkkio peritty erikoislääkärinä. Tiedot välittyvät lääkemääräyksen toimittavaan apteekkiin, joka perii palkkion lääkärin puolesta. Lääkäripalkkio peritään lääkemääräyksen ensimmäisen toimituksen yhteydessä ja se peritään vain kerran. Ulkomainen apteekki ei voi periä lääkärinpalkkiota. Kts. luku [8 Reseptit mukaan ulkomaille](#).

7.11.2. Viesti apteekille

Viesti apteekille -kenttään lääkäri saa kirjoittaa lääkkeen toimittamiseen liittyvää tietoa esimerkiksi lääkkeen saa toimittaa vasta tietyn päivämäärän jälkeen tai lääkeshoidon aloituspakkaukseen liittyen.

Poikkeuksellisesti lääkäri voi kirjoittaa ko. kohtaan tiedon, joka apteekin pitää välittää lääkkeen noutajalle. Tämä voisi olla esimerkiksi uudistetun reseptin yhteydessä pyyntö, että potilas ottaa pikaisesti yhteyden lääkäriin, koska lääkettä on määrätty ainoastaan pienin pakkauskoko. Muita hoitoon liittyviä viestejä ei saa välittää.

Tieto liikennetapaturmasta ja vakuutusyhtiöstä samoin kuin muut vastaavat erikoistiedot merkitään *Viesti apteekille* -kenttään. Apteekit laskuttavat osittain myös liikennevakuutuksen ym. vakuutusten maksettavaksi kuuluvia kustannuksia suoraan vakuutusyhtiöiltä, mutta tavallisesti asiakas maksaa itse ja hakee korvaukset suoraan.

Viesti apteekille -kentän tieto ei näy potilaalle Omakanta-palvelussa.

7.12. Muut lääkkeen käyttöön liittyvät tiedot

Lääkemääräyksen edellyttämien tietojen lisäksi lääkärin tulee kirjata potilastietojärjestelmään sen edellyttämät tiedot lääkkeen käyttöön liittyen esimerkiksi lääkkeen käytön aloittaminen, lääkkeen käytön lopettaminen sekä lääkitykseen tehtävät muutokset, esim. annostusmuutokset.

7.13. Potilasohje ja reseptiyhteenveto

7.13.1. Potilasohje terveydenhuollossa

Lääkkeen määräämisen yhteydessä lääkäri tai lääkkeenmäärääjä tulostaa potilaalle potilasohjeen. Potilasohjetta ei kuitenkaan tarvitse antaa, jos potilas ei ole lääkkeen määrääjän vastaanotolla

lääkemääräystä laadittaessa, jos sen antaminen ei ole teknisistä syistä mahdollista tai jos resepti on laadittu laitteella, jolla ei ole kiinteää sijaintia. Potilasohje helpottaa toimintaa mahdollisissa häiriötilanteissa. Jos apteekki ei tietoliikennekatkon tai muun teknisen häiriön vuoksi pääse Reseptikeskukseen, apteekki voi toimittaa lääkkeen potilasohjeen perusteella ja tallentaa tiedot jälkikäteen Reseptikeskukseen.

Potilasohje tulee tulostaa aina, kun lääkemääräys kirjoitetaan potilaalle, jolla ei ole virallista henkilötunnusta, koska ilman potilasohjetta apteekki ei voi toimittaa lääkettä henkilötunnuksettomalle potilaalle. Potilasohje pitää tulostaa myös aina, kun potilas tarvitsee määrätystä lääkkeestä todisteen esim. sosiaalitoimea varten.

Tarvittaessa potilasohjeen voi tulostaa potilastietojärjestelmästä myös muu kuin lääkkeen määrääjä potilaan suullisella suostumuksella. Tulostaminen on tehtävä 12 tunnin kuluessa määräämisestä. Potilaalle, jonka asiointikieli terveydenhuollon toimintayksikössä on ruotsi, potilasohje tulostetaan ruotsiksi.

Potilasohjeeseen tulostuvat myös terveydenhuollon palvelunantajan tiedot. Kun lääkkeen määrääjä on itsenäinen ammatinharjoittaja tai toisen lääkäriaseman tiloissa toimiva vuokralaislääkäri, voidaan yksityisessä terveydenhuollossa katuosoitteeksi kirjata ”yksityinen”. Postinumero ja postitoimipaikka on kuitenkin ilmoitettava.

7.13.2. Reseptiyhteenveto terveydenhuollossa

Terveydenhuollon toimintayksikössä yhteenveto potilaan resepteistä tulostetaan pääsääntöisesti vastaanottokäynnin yhteydessä ja tarvittaessa osastohoidon päättyessä. Yhteenvedon tulostamista voi pyytää potilas itse tai potilaan kirjallisella suostumuksella potilaan puolesta asioiva. Reseptikeskuksen tietojen katselun perusteeksi kirjataan yhteenveto.

Terveydenhuollossa tulostettavassa reseptiyhteenvedossa eivät näy potilaan kieltämät lääkemääräykset. Potilas voi itse tulostaa yhteenvedon Omakannasta, jossa näkyvät myös kielletyt lääkemääräykset. Tietoturvasyistä potilasohjetta tai yhteenvetoa ei saa lähettää sähköpostitse potilaalle.

8 Reseptit mukaan ulkomaille

Potilas voi hakea reseptilääkkeitensä myös ulkomaalaisesta apteekista. Vaihtoehtoja lääkkeen määräämiseen ovat silloin:

- Sähköinen lääkemääräys Euroopassa eli Rajat ylittävä resepti -palvelu (tavallinen sähköinen resepti)
- Lääkemääräys ulkomailla ostoa varten

Potilas ei voi ostaa kaikkia lääkkeitään ulkomaalaisesta apteekista. Kts. rajoitukset lääkkeen toimittamiseen tai lääkkeiden määräämiseen luvuista 8.1. Sähköinen resepti Euroopassa ja 8.2. Lääkemääräys ulkomailla ostoa varten.

Ulkomaan apteekki toimittaa lääkkeen oman lainsäädäntönsä mukaisesti. Maakohtaiset erot voivat koskea esimerkiksi lääkemuotoa. Potilaalle ei voida taata, että hän saa suomalaisella sähköisellä lääkemääräyksellä tai *Lääkemääräys ulkomailla ostoa varten* -tulosteella hänelle määrättyt lääkkeet ulkomaalaisesta apteekista. Kiireellisissä tilanteissa potilas voi mennä kohdemaan lääkärin vastaanotolle ja saada paikallisen reseptin lääkkeen ostoa varten.

Ulkomaan matkaa varten annettava jäljennös toimitetuista resepteistä annetaan potilaalle, kun hän tarvitsee jäljennöksen reseptilääkkeistään matkustaessaan ja viedessään reseptilääkkeitä ulkomaille.

8.1. Sähköinen resepti Euroopassa

Euroopassa otetaan vaiheittain käyttöön Rajat ylittävä resepti alkuvuodesta 2019. Henkilö, jolla on suomalainen henkilötunnus, voi hankkia hänelle suomalaisella sähköisellä reseptillä määrättyjä reseptilääkkeitä myös muiden Euroopan maiden apteekeista (Kts. [lista maista, joista voi suomalaisella sähköisellä reseptillä ostaa lääkkeitä](#)). Sähköinen resepti Euroopassa perustuu Reseptikeskuksessa oleviin toimituskelpoisiin lääkemääräyksiin. Jos potilas haluaa ostaa lääkkeensä sellaisesta maasta, joka ei ole Rajat ylittävä resepti -palvelun piirissä, hänelle kirjoitetaan Lääkemääräys ulkomailla ostoa varten (kts. luku 8.2. Lääkemääräys ulkomailla ostoa varten).

Suomalaisen reseptin tiedot siirretään Reseptikeskuksesta toiseen Euroopan maan apteekkiin Suomen ja vastaanottajamaan Kansallisten yhteyspisteiden kautta. Suomen kansallinen yhteyspiste sijaitsee Kelassa. Ulkomainen apteekki lähettää lääketoimitustiedot Kansallisten yhteyspisteiden kautta Suomeen, ja toimituksen tiedot tallennetaan Reseptikeskukseen samalla tavalla kuin Suomessa toimitetuissa resepteissä.

Suomalaisen reseptin tiedot voidaan luovuttaa ulkomaalaiselle apteekille vain potilaan suostumuksella. Suostumus sisältää informaation Rajat ylittävä resepti -palvelusta. Suostumus reseptitietojen luovuttamiseen muille Euroopan maille annetaan Omakanta-palvelussa. Annettu suostumus on voimassa toistaiseksi. Suostumuksen voi myös perua Omakanta-palvelussa. Suostumus poistuu rajat ylittävästä sähköisestä lääkemääräyksestä 1.1.2023. Apteekeilla on kuitenkin velvollisuus informoida potilasta rajat ylittävästä reseptistä EU:n tietosuojasetuksen mukaisesti.

Lääkettä ei voi hakea ulkomaalaisesta apteekista, jos reseptillä on määrätty:

- lääkettä määrän (pakkausten tai kokonaismäärän) sijasta lääkehoidon kestoajalle
- lääkettä toimitettavaksi määräajoin uudelleen (iteroitu resepti)

- huumausainelääkkeitä tai alkuperäistä säilytettävää lääkemääräystä vaativia PKV-lääkkeitä (lääkkeiden PKV-luokitus Lääketietokannassa PA tai ZA)
- potilaskohtaisia erityislupavalmisteita
- Lääketietokannan ulkopuolisia valmisteita
- yhdistelmäpakkauksia
- apteekissa valmistettavia lääkkeitä
- perusvoiteita tai kliinisiä ravintovalmisteita
- hoitotarvikkeita, ravintolisiä tai sidetarpeita

Jos reseptiin on lisätty lääkärinpalkkio, ensimmäinen toimitus reseptiin on tehtävä Suomessa. Ulkomaalaiset apteekit eivät voi periä lääkärinpalkkiota toimituksen yhteydessä, joten lääkkeen ensimmäinen toimitus ulkomaalaisesta apteekista on estetty.

Viesti apteekille -kentän tieto välittyy myös ulkomaalaiselle apteekille. Kenttään kirjoitettu viesti välittyy sellaisenaan. Tekstiä ei käännetä kohdemaan kielelle.

Kun potilas ostaa lääkettä ulkomaisesta apteekista, hänellä tulee olla mukana passi tai henkilökortti. Potilaan tulee asioida itse ulkomaalaisessa apteekissa. Toisen puolesta asiointi ei ole vielä mahdollista. Resepteillä, joihin potilas on tehnyt kiellon, ei voida ostaa ulkomailta lainkaan lääkkeitä, ei edes potilasohjeen avulla. Ulkomailla ostetuista lääkkeitä ei ole mahdollista saada suorakorvausta. Mahdolliset lääkekorvaukset tulee potilaan itse hakea myöhemmin Suomessa.

8.2. Lääkemääräys ulkomailla ostoa varten

Jos potilas haluaa ostaa reseptilääkkeensä ulkomailta, mutta kohdemaata ei ole mukana rajat ylittävissä reseptipalvelussa, hänelle kirjoitetaan Lääkemääräys ulkomailla ostoa varten.

Lääkemääräys ulkomailla ostoa varten -tuloste annetaan potilaalle reseptin kirjoituksen yhteydessä potilasohjeen sijasta. Lääkkeen määrääjä voi tulostaa Lääkemääräyksen ulkomailla ostoa varten potilasohjeen tavoin 12 tunnin ajan lääkemääräyksen laatimisen jälkeen. Lääkemääräys ulkomailla ostoa varten tulostetaan, kun määräyksen tiedot on tallennettu onnistuneesti Reseptikeskukseen. Lääkkeen määrääjä allekirjoittaa lääkemääräyksen. Jos potilas kadottaa tulosteensa, tulee lääkemääräys mitätöidä ja laatia uusi. Lääkemääräys ulkomailla ostoa varten sisältää seuraavat lääkkeen määräyksen rajoitukset:

- lääkemääräystä ei voida laatia lääkeshoidon kestoajalle
- lääkemääräystä ei voi iteroida
- lääkemääräyksellä ei voi määrätä huumausaineita tai PKV-lääkkeitä (lääkkeiden PKV-luokitus Lääketietokannassa P, PA, Z tai ZA)
- Lääkemääräyksellä ei voi määrätä seoksia
- Lääkemääräystä ei voi uudistaa
- Lääketietokannan mukaiset valmisteen tiedot tulevat tulosteelle suomeksi

Lääkettä ei voida toimittaa potilaalle suomalaisesta apteekista. Sen toimittaminen on estetty teknisesti.

Toistaiseksi rinnalla säilyvää eurooppalaista lääkemääräystä voi käyttää niissä poikkeustilanteissa, joissa paperi- tai puhelinreseptin käyttö on sallittu. Eurooppalainen lääkemääräys -lomakkeelle laadittua kirjallista lääkemääräystä ei voi toimittaa suomalaisesta apteekista,

8.3. Ulkomaan matkaa varten annettava jäljennös

Ulkomaan matkaa varten annettava jäljennös annetaan potilaalle, jos se on tarpeen potilaan ulkomaan matkaa varten. Jäljennökseen tulostuvat vain ne lääkemääräykset, jotka ovat osittain tai kokonaan toimitettuja. Ulkomaan matkaa varten annettava jäljennös tulostetaan vain Reseptikeskukseen tallennetuista tiedoista. Lääkkeen määrääjä tai apteekki allekirjoittaa jäljennöksen. Reseptin katselukäyttäjä voi tulostaa jäljennöksen, mutta ei voi allekirjoittaa sitä.

Potilaan tulee huomioida, että jäljennös ei ole lupa viedä lääkettä ulkomaille, vaan kukin maa määrittelee itse lääkkeiden maahantuonnin edellytykset ja rajoitukset. Kun potilas lähtee ulkomaanmatkalle, hänen on syytä selvittää kohteen tullimääräykset, etenkin jos matka on pidempi ja lääkkeitä on mukana useampia ja suurempia annoksia. Ohje <https://www.kanta.fi/ulkomailla> . Ulkomaan matkaa varten annettavalla jäljennöksellä ei voi ostaa lääkkeitä apteekista.

9 Asiointi apteekissa

9.1 Lääkkeen noutaminen apteekista

Lääkkeen voi apteekista noutaa potilas itse tai joku muu potilaan puolesta esim. omainen, naapuri tai kotihoidon edustaja.

Kun potilas noutaa lääkkeensä apteekista, hänen tulee kyetä osoittamaan luotettavasti olevansa henkilö, jolle lääke on määrätty. Luotettavana selvityksenä voidaan pitää noutajalla mukana olevaa potilasohjetta, yhteenvetotulostetta, Kela-korttia, henkilöllisyystodistusta, ajokorttia tai vahvaa sähköistä tunnistamista. Lääke voidaan toimittaa myös kun potilas tunnetaan. Asiointi nopeutuu, kun mukana on potilasohje. Jos potilas on kieltänyt reseptin tietojen luovuttamisen, niin sen toimittaminen vaatii reseptin yksilöivän tunnisteiden eli potilasohjeen tai yhteenvetotulosteen. Resepti voidaan toimittaa vain potilasohjeen perusteella, jos se on määrätty nimellä ja syntymäajalla potilaalle, jolla ei ole virallista henkilötunnusta.

Kun lääkkeen noutaa apteekista joku muu potilaan puolesta, hänen tulee kyetä osoittamaan luotettavasti, että hänellä on oikeus lääkkeen noutamiseen. Oikeus lääkkeen noutamiseen osoitetaan 1) potilasohjeella, 2) potilaan Kela-kortilla 3) [Suomi.fi](https://www.suomi.fi)-valtuuksien sähköisellä apteekkiasiointi -valtuutuksella tai 4) jollakin muulla luotettavalla tavalla, joka osoittaa että henkilöllä on oikeus lunastaa lääke apteekista. Muu luotettava tapa voi olla esimerkiksi potilaan henkilökortti, passi tai ajokortti. Kun ostajalla ei ole mukana potilasohjetta, hänen tulee tietää noudettavan lääkkeen tiedot. Apteekki voi toimittaa potilaan puolesta asioivalle lääkkeet vain, jos tämä osaa riittävän tarkasti (tarkkuus määritellään tapauskohtaisesti, erityisesti PKV-lääkkeiden osalta asiassa tulee olla tarkkana) yksilöidä ostettavat valmisteet. Tarvittaessa mukana voi olla erillinen lista toimitettavista lääkkeistä. Pelkällä potilasohjeella toimitettaessa toimitetaan vain ko. potilasohjeen lääke. Apteekilla on epäselvissä tilanteissa oikeus olla toimittamatta reseptiä, kunnes ostajan oikeus lääkkeen noutamiseen on varmistettu. Potilaan antama valtuutus apteekkiasiointia varten antaa oikeuden hakea potilaan reseptit Reseptikeskuksesta ja toimittaa lääke, kuten potilaan asioidessa itse apteekissa. Sähköisellä valtuutuksella puolesta-asioiva henkilö on tunnistettava kuvallisesta henkilöllisyystodistuksesta tai ajokortista. (ks. [THL:n ohje 1/2019 Toisen puolesta asioivan henkilön henkilöllisyyden varmistaminen apteekkeissa ja sosiaali- ja terveydenhuollossa](#)).

Sähköisen valtuutuksen voimassaolo tarkistetaan apteekissa [Suomi.fi](https://www.suomi.fi)-valtuuksista. Suomi.fi-valtuuksista on mahdollista tarkistaa huoltajan luvalla tieto valtuutuksen olemassaolosta ja oikeus asioida alaikäisen lapsen puolesta. Jos huoltajalla ei ole mukana lapsen Kela-korttia tai potilasohjetta, huoltajuussuhde ja sitä kautta oikeus lääkkeen ostoon voidaan tarkistaa samoin kuin sähköisen apteekkiasiointi - valtuutuksen voimassaolo. Huoltajan henkilöllisyys tulee silloin varmistaa kuvallisesta henkilöllisyystodistuksesta tai ajokortista, kuten sähköisen apteekkiasiointi -valtuutuksen perusteella puolesta-asioiva.

Apteekin oikeus tarkistaa huoltajuussuhde tai muu puolesta-asiointioikeus perustuu hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annettuun lakiin. Kyseisen lain nojalla apteekkeilla on oikeus käyttää Suomi.fi-valtuuksia, joka välittää organisaatiolle tiedon henkilön oikeudesta asioida toisen puolesta. Puolesta-asiointioikeus päätellään väestötietojärjestelmän ja Digi- ja väestötietoviraston ylläpitämien väestötietojärjestelmän ja valtuusrekisterin sisältämien tietojen avulla. Digi- ja väestötietovirastolla on Suomi.fi-valtuuksia tarjotessaan oikeus koostaa ja luovuttaa käyttäjäorganisaatiolle välttämättömät tiedot toimintakelpoisuuden rajoituksen tai toimivaltuuden taikka muun tahdonilmaisun olemassaolon toteamiseksi.

Huomioitava: ”Kelan myöntämää eurooppalaista sairaanhoitokorttia ei käytetä Suomessa, eikä se korvaa Kela-korttia.” <http://www.kela.fi/eurooppalainen-sairaanhoitokortti><http://www.kela.fi/eurooppalainen-sairaanhoitokortti>

9.2 Paperi- ja puhelinreseptien sähköistäminen apteekissa

Kaikki lääkemääräykset tulee laatia sähköisinä 1.1.2017 alkaen.

Paperilla määrätään kuitenkin edelleen

- Pro Auctore -lääkemääräykset
- lääkkeelliset kaasut
- eurooppalaiset lääkemääräykset
- potilas- ja laitospotilaisten erityislupaalmisteet

Sairaala-apteekki -lääkemääräykset voidaan tehdä paperilla, mikäli toimittava sairaala-apteekki ei vielä tue sähköistä lääkemääräystä. Myös potilas- ja laitospotilaisten erityislupaalmisteet määrätään edelleen paperilla, mutta apteekki tallentaa ko. lääkemääräykset Reseptikeskukseen lääkkeen toimittamisen yhteydessä.

Puhelin- tai paperireseptin (Mukaan lukien kirjallinen eurooppalainen lääkemääräys) laatiminen on sallittua häiriö- ja poikkeustilanteissa, mikä voi liittyä mm. potilastietojärjestelmän toimimattomuuteen, tietoliikenneongelmiin tai ongelmiin Reseptikeskuksessa. Puhelin- tai paperireseptin teko on mahdollista myös tilanteissa, joissa lääkkehoidon tarve on kiireellinen eikä lääkemääräystä voi olosuhteiden poikkeuksellisuuden vuoksi tai muusta erityisestä syystä laatia sähköisesti. Myös apteekki voi pyytää paperi- tai puhelinreseptiä teknisen ongelman takia.

Puhelinreseptillä ei kuitenkaan saa määrätä:

- 1) lääkevalmisteita, joiden myyntilupaan on liitetty ehto säilytettävästä lääkemääräyksestä
- 2) Fimean vahvistamassa luettelossa olevat lääkeaineet, joita saa toimittaa vain lääkemääräyksellä ja jotka on varustettu etuliitteellä ZA tai PA
- 3) huumausainelääkkeitä. PKV-lääkkeitä saa puhelinreseptillä määrätä vain pienimmän pakkauskoon.

Rajatun lääkkeenmääräämisoikeuden omaava sairaanhoitaja ei saa määrätä puhelinreseptejä.

Apteekin velvollisuutena on tallentaa häiriö- tai poikkeustilanteissa tai muusta syystä paperisena tai puhelimitse määrätty reseptit (pois lukien kirjallinen eurooppalainen lääkemääräys) Reseptikeskukseen lääkkeen toimittamisen yhteydessä tai teknisen häiriön estäessä välittömän tallennuksen, niin pian kuin se on mahdollista. Samassa yhteydessä myös muiden kirjallisesti annettujen lääkemääräysten tiedot voidaan tallentaa reseptikeskukseen. Apteekki voi myös samassa yhteydessä tallentaa sellaiset asiakkaan paperi- ja puhelinreseptit Reseptikeskukseen, joita ei toimiteta samalla kertaa.

Paperinen lääkemääräyslomake säilytetään apteekissa viiden vuoden ajan.

kts. tarkemmat ohjeet luvusta [18 Toiminta häiriötilanteissa](#)

9.2.1 Rakenteisen annostusohjeen kirjaaminen

2020 julkaistujen Kanta-määrittelyiden mukaisissa toteutuksissa annostustiedot tulee kirjata rakenteisesti, aina kun se on mahdollista. Apteekin tallentaessa paperi- tai puhelinreseptin tietoja, rakenteiset annostustiedot kirjataan niille tarkoitettuihin tietokenttiin ja apteekkijärjestelmä muodostaa niiden perusteella automaattisesti tekstimuotoisen annostusohjeen, jota lääkemääräyksen tallentanut farmaseutti tai proviisori ei voi muuttaa. Rakenteisia annostustietoja voidaan kuitenkin täydentää annostusohjeeseen lisättävällä tekstimuotoisella lisätiedolla, mutta silloin tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että tekstimuotoinen lisätieto ei ole ristiriidassa rakenteisen annostustiedon kanssa. Lääkemääräystä tallentavan farmaseutin tai proviisorin tulee aina tarkistaa, että automaattisesti muodostettu tekstimuotoinen annostusohje vastaa tarkoitettua annostusta.

Tilanteissa, joissa annostusta ei voi kirjata yksiselitteisesti rakenteisesti, kirjataan annostusohje pelkästään tekstimuotoisena.

9.3. Annosjakeluun määrätyn lääkkeen toimittaminen

Lääkäri kirjoittaa potilaalle annosjakeluun soveltuvat lääkemääräykset tietylle ajalle ja merkitsee reseptin annosjakelureseptiksi valitsemalla kohta *Annosjakelu*.

Puolittamista tulee välttää, koska se vähentää lääkityksen tarkkuutta ja aiheuttaa annosjakeluyksikössä käsityötä. Jos annosjakeluun on määrätty puolitettavia lääkkeitä apteekki selvittää tarvittaessa annosjakeluyksiköltä annosjaeltavien lääkkeiden puolittamisen ja on tarpeen vaatiessa yhteydessä lääkkeen määrääjään annosjakeluun sopivamman valmisteen löytämiseksi.

Annosjakelussa käytetään yksikköhinnoiltaan edullisia lääkevalmisteita. Vaihtokelpoisista lääkkeistä annosjakelussa käytetään halvinta tai siitä hinnaltaan vähän poikkeavaa valmistetta (ellei lääkäri tai ostaja kiellä lääkevaihtoa).

Apteekki hallinnoi annosjakelulääkemääräyksiä ja seuraa niiden uudistamistarvetta. Lääkemääräyksen voimassaoloajan päättyessä apteekki pyytää lääkärinä uudistamaan ne. Annosjakelun lääkemääräykset voidaan uudistaa ja mitätöidä terveydenhuollossa normaalisti, koska apteekki voi tehdä toimitusmerkinnän lääkemääräykseen, johon se on tehnyt annosjakeluvarauksen vielä 7 vuorokauden ajan reseptin mitätöinti- tai uudistamispäivästä, edellyttäen että lääkkeet on tilattu ennen mitätöintiä tai uudistamista.

Annosjakelusta on STM:n antama [toimintamallisuositus](#).

kts. myös [Kelan ohjeet apteekeille annosjakelusta](#).

9.4 Uudistamispyynnöt apteekissa

Apteekissa reseptin uudistamispyynnön voi esittää potilas itse, sähköisellä apteekkiasiointi -valtuutuksella potilaan puolesta-asioiva tai potilaan kirjallisella valtuutuksella asioiva. Tietosuojaesitystä uudistamispyyntöä ei voi esittää apteekille puhelimitse ilman vahvaa tunnistamista. Käytettäessä vahvaa tunnistamista (esim. mobiilivarmenne, verkkopankkitunnistus) puhelun yhteydessä, voidaan uudistamispyyntö ottaa vastaan myös puhelimitse.

Apteekki välittää uudistamispyynnön potilaan ilmoittamalle sosiaali- tai terveydenhuollon palvelunantajalle. Potilas ei voi valita, kenelle lääkärille pyyntö välitetään.

Alueellisesti erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon tulee sopia yleisperiaatteet siitä, mihin terveydenhuollon palveluyksikköihin erilaisten valmisteiden uudistamispyynnöt apteekista välitetään.

Apteekki voi lähettää uudistamispyynnön myös PKV- ja huumausaineresepteistä sekä iteroiduista resepteistä. Apteekki voi lähettää uudistamispyynnön myös resepteistä, joihin kohdistuu potilaan tekemä resptitietojen luovutuskielto. Tällöin apteekin on kuitenkin kyettävä hakemaan lääkemääräyksen tiedot lääkemääräyksen tunnisteiden perusteella (potilasohje tai yhteenvetotuloste.) Resepteissä, joihin lääkkeen määrääjä on merkinnyt uudistamiskiellon, apteekkijärjestelmä estää uudistamispyynnön lähettämisen.

Apteekissa kysytään potilaalta myös puhelinnumero tekstiviesti-ilmoittamista varten. Potilaalle kerrotaan, että tekstiviestin lähettää Reseptikeskus, kun terveydenhuolto on käsitelty uudistamispyynnön, tekstiviestissä on lääkkeen nimi ja että tiedon voi saada myös muulla tavalla terveydenhuollosta. Puhelinnumeron tekstiviestiä varten voi antaa ainoastaan potilas itse apteekissa asioidessaan.

Potilaan puolesta myös huoltaja, laillitettu edustaja tai potilaan valtuuttama henkilö voi tehdä lääkemääräyksestä uudistamispyynnön apteekissa.

9.5 Potilaan pyynnöt apteekissa

Apteekki voi potilaan tai hänen puolestaan toimivan henkilön suullisesta pyynnöstä hakea Reseptikeskuksesta tarvittavat tiedot lääkkeen toimittamista varten.

Potilaan suullinen pyyntö tarvitaan myös:

- yhteenvedon tulostamiseen, (ml. jäljennös sähköisistä lääkemääräyksistä (ulkomaanmatkaa varten)
- kokonaislääkityksen selvittämiseen
- lääkemääräyksen mitätöintiin hoidollisesta syystä
- uudistamispyynnön tekemiseen

Jos potilas on antanut toiselle henkilölle allekirjoittamansa kirjallisen tai sähköisen valtuutuksen apteekkiasiointia varten, puolesta-asioiva henkilö voi pyytää kaikkia edellä mainittuja toimenpiteitä. Potilaan kirjallinen valtuutus on joko asiointikertakohtainen tai se on voimassa kolme vuotta nimetyssä apteekissa asioitaessa. Potilas voi antaa samalle ajanjaksolle useita kirjallisia valtuutuksia eri apteekkeihin. Myös sosiaali- tai terveydenhuollon palvelunantaja tarvitsee potilaalta kirjallisen valtuutuksen apteekissa asiointia varten.

Potilaan puolesta-asioivan henkilöllisyys tulee varmistaa kuvallisesta henkilöllisyystodistuksesta, ajokortista tai sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan edustaja palvelunantajan henkilökuntakortista. Henkilöllisyys tulee varmistaa aina kun asioidaan sähköisen apteekkiasiointivaltuutuksen tai kirjallisen valtuutuksen perusteella. Katso [THL:n ohje 1/2019 Toisen puolesta asioivan henkilön henkilöllisyyden varmistaminen apteekkeissa ja sosiaali- ja terveydenhuollossa](#).

9.6 Yhteenvedo apteekissa

Yhteenvedon voi tulostaa eri tietosisäällöin.

- Kaikki potilaan sähköiset lääkemääräykset edellisen 30 kuukauden ajalta

- Potilaan kaikki sähköiset lääkemääräykset tietyltä ajanjaksolta
- Toimituskelpoiset potilaan sähköiset lääkemääräykset
- Potilaan valitsevat lääkemääräykset tietyltä ajanjaksolta

Yhteenvetoon tulostuu myös jokaisen sähköisen lääkemääräyksen viivakoodi ja voimassa olevien reseptien viimeisin toimitusajankohta. Yhteenvetoon ei kuitenkaan tulostu lääkemääräykset, joihin kohdistuu potilaan tekemä reseptitietojen luovutuskielto.

Apteekki voi tulostaa myös jäljennöksen sähköisistä lääkemääräyksistä ulkomaanmatkaa varten. Ks. luku [8.3 Ulkomaan matkaa varten annettava jäljennös](#).

9.7 Sähköisen eurooppalaisen reseptin toimittaminen Suomessa

Euroopassa otetaan vaiheittain käyttöön Rajat ylittävä resepti -palvelu. Toisen Euroopan maan sähköisellä reseptillä on voinut ostaa reseptilääkkeitä suomalaisesta apteekista kevästä 2020 alkaen. ([ks. lista maista, joiden sähköisillä resepteillä voi ostaa lääkkeitä suomalaisesta apteekista](#)). Muiden Euroopan maiden sähköisten reseptien toimittamisessa noudatetaan Fimean voimassa olevaa määräystä [Lääkkeiden toimittaminen eurooppalaisen lääkemääräyksen perusteella](#).

Muun Euroopan maan reseptin tiedot haetaan ja siirretään apteekkitietojärjestelmään Suomen ja reseptin lähtömaan kansallisten yhteyspisteiden kautta. Suomen kansallinen yhteyspiste sijaitsee Kelassa. Toimitustiedot lähetetään kansallisten yhteyspisteiden kautta asiakkaan asuinmaahan. Kansalliset yhteyspisteet vastaavat siitä, että niiden kautta välitetään toiseen Euroopan maahan vain sellaisia reseptejä, jotka ovat toimituskelpoisia reseptin lähtömaan puolesta. Lisäksi toiseen maahan lähetetään vain sellaisia reseptejä, joiden laatijoiden ammattioikeudet on varmistettu.

Suomessa toimitettua sähköistä eurooppalaista reseptin toimitusta ei voida korjata eikä mitätöidä toistaiseksi. Tässä tilanteessa potilaan tulisi saada uusi resepti joko kotimaastaan tai Suomesta.

Ulkomaalaisia huumausainereseptejä tai alkuperäistä säilytettävää lääkemääräystä vaativia PKV-lääkereseptejä ei voida toimittaa Rajat ylittävän resepti -palvelun kautta. Lisäksi voi olla muita maakohtaisia rajoituksia, jotka estävät sähköisen reseptin toimittamisen toisessa Euroopan maassa. [Lisätietoja muiden maiden reseptien erityispiirteistä ja mahdollisista rajoituksista](#).

Ulkomaisella reseptillä suomalaisesta apteekista tehdyistä lääkeostoista ei lähtökohtaisesti saa suorakorvausta. Asiakkaan on haettava mahdolliset lääkekorvaukset jälkikäteen asuinmaastaan. Asiakkaalle annetaan kuitti ostoksesta ja pdf-tuloste reseptistä lääkekorvausten hakemista varten.

Toimintamalli ulkomaalaisen sähköisen reseptin toimittamiseen suomalaisessa apteekissa on kuvattu dokumentissa [Apteekkien toimintamallit lääkkeen toimittamiseen ulkomaisella reseptillä](#)

10 Sähköisen lääkemääräyksen korjaus

Laki sähköisestä lääkemääräyksestä edellyttää, että Reseptikeskuksessa olevat potilaan reseptitiedot ovat oikein. Tietojen pitää vastata myös potilaan lääkitystä. Tästä syystä resepti pitää aina korjata, kun siinä on virhe tai määräyksen tiedot eivät vastaa potilaan lääkeshoidon toteuttamista esim. annostuksen muuttuessa. Kun lääkemääräystä korjataan, korjaukselle annetaan myös perustelu.

Virheen määräyksessä voi havaita potilasta hoitava lääkäri, apteekki tai potilas itse. Hoitavalla lääkärillä tarkoitetaan ko. ajankohtana potilasta hoitavaa lääkärinä, ei ainoastaan alkuperäisen määräyksen laatijaa.

Annostuksen tai muun määräyksessä olevan tiedon muuttaminen on aina tehtävä korjaamalla lääkityksen perusteena olevaa reseptiä. Korjaamisen sijasta ei saa tehdä uutta reseptiä, koska tällöin potilaalla on samasta valmisteesta kaksi määräystä sekä virheellinen että uusi määräys. Kun lääkkeen käyttö lopetetaan kokonaan, resepti on mitätöitävä. Kokonaan toimitettua lääkemääräystä ei kuitenkaan voida mitätöidä. Jos kokonaan toimitetun lääkemääräyksen uusiminen ja uudelleen määrääminen halutaan estää, lääkemääräykseen lisätään korjaamalla uudistamiskieltomerkintä. Uudistamiskiellon syy esim. potilas on saanut allergisen reaktion lääkkeestä, kirjataan korjauksen perusteluun.

Lääkkeen määrääjä

Hoitava lääkäri voi korjata reseptiä, kun korjaus tehdään samassa terveydenhuollon toimintayksikössä, jossa lääkemääräys on laadittu. Rajatun lääkkeenmääräämisoikeuden omaava sairaanhoitaja voi korjata niitä lääkemääräyksiä, jotka kuuluvat sairaanhoitajan rajatun lääkkeenmääräysoikeuden piiriin. Alkuperäinen lääkkeen määrääjä saa korjata määrättyä valmistetta ja määrättyä määrää, jos lääkemääräys on toimittamaton.

Alkuperäinen lääkkeen määrääjä voi korjata itse määräämiään reseptejä potilaan tekemistä kielloista huolimatta. Potilaan kieltämä lääkemääräys voidaan korjata myös siinä terveydenhuollon organisaatiossa, jossa lääkemääräys on kirjoitettu. Lääkkeen määrääjä voi hakea potilaan kieltämän lääkemääräyksen tiedot lääkemääräyksen tunnisteella, vaikkei hän olisi alkuperäinen lääkkeen määrääjä.

Toisessa toimintayksikössä laaditun reseptin korjaamistarve todetaan pääsääntöisesti Reseptikeskuksen tietojen katselussa hoitotilanteessa. Myös apteekki voi pyytää korjausta.

Lääkkeen määrääjä ei voi korjata potilaan nimeä, henkilötunnusta, vaikuttavaa ainetta, alkuperäisen reseptin määrääjän tietoja, päiväystä eikä reseptin lajia (resepti/ulkomaanresepti). Kaikkia muita reseptin tietoja lääkkeen määrääjä saa korjata. Jos lääkemääräystä on jo toimitettu potilaalle, kaupanimeä, vahvuutta, lääkemuotoa tai määrättyä määrää ei voi enää korjata.

Koska henkilötunnusta ei ole mahdollista korjata reseptiin, henkilötunnuksen vaihtuessa mitätöidään vanhan henkilötunnuksen reseptit ja kirjoitetaan uudet reseptit uudelle henkilötunnukselle. Henkilötunnusten yhdistäminen ei ole mahdollista Reseptikeskuksessa, kuten potilastietojärjestelmissä.

Lääkkeen määrääjä vahvistaa tekemänsä korjaukset sähköisellä allekirjoituksellaan.

Jos lääkkeen määrääjä korjaa toimitusvarattua, varattua tai annosjakelussa olevaa lääkemääräystä, terveydenhuollon tulee ottaa yhteyttä ko. varauksen tehneeseen apteekkiin.

Apteekki ja sairaala-apteekki

Apteekki voi korjata potilasta hoitavan lääkärin suullisesti antamien ohjeiden perusteella lääkemääräyksen annostusohjetta, käyttötarkoitusta, SIC-merkintää, erillisselvitystä sekä lääkewaihtokieltoa. Lisäksi apteekki voi korjata muita, ei valmisteeseen liittyviä tietoja, esimerkiksi annosjakelumerkintää.

Kun apteekki korjaa virheellisen lääkemääräyksen, potilaan lääkitystiedot potilastietojärjestelmässä ja Reseptikeskuksessa eivät ole yhtäläiset. Lääkäriin tuleekin tehdä asianmukainen merkintä korjauksesta myös potilastietojärjestelmään välittömästi, kun se on mahdollista.

Lääkettä apteekista toimittava proviisori ja farmaseutti voi tehdä toimituksen yhteydessä tarpeelliset tekniset korjaukset ilman lääkärin lupaa, jos lääkemääräyksen tietosisältö ei muutu, ts. lääkkeen määrääjän kirjaama tieto (mm.-SIC-merkintä) siirretään oikeaan tietokenttään tai annostusohje kirjoitetaan auki. Apteekki ei voi muuttaa lääkkeen tietoja (mm. vnr, kauppanimi, vahvuus, lääkemuoto), potilaan tai lääkkeen määrääjän tietoja.

10.1 Uuden lääkemääräyksen laatiminen annosvahvuuden muuttuessa

Mikäli aikaisemmin laaditun lääkemääräyksen lääkkeen vahvuutta joudutaan muuttamaan ja lääkemääräys on toimitettu osittain, tulee laatia uusi lääkemääräys. Alkuperäinen lääkemääräys tulee olla nähtävissä, jonka vuoksi se mitätöidään hoidollisesta syystä. Lääkkeen vahvuuden muutosta ei siis korjata alkuperäiseen lääkemääräykseen.

10.2. Sähköisen lääkemääräyksen lukitseminen

Kun apteekki ei tavoita potilasta hoitavaa lääkäriä, apteekki lukitsee reseptin odottamaan lääkärin tavoittamista ja virheen korjausta.

Lukitun reseptin voi korjata lääkäri tai apteekki. Lukitus purkaantuu automaattisesti korjauksen yhteydessä. Lukitus voidaan purkaa myös ilman korjausta, kun määräyksessä ei ole virhettä.

10.3. Potilasohje korjatusta lääkemääräyksestä

Korjatusta lääkemääräyksestä voi tulostaa potilasohjeen ainoastaan silloin, kun alkuperäisen määräyksen laatimisesta on kulunut alle 12 tuntia. Tarvittaessa tulostetaan potilaan pyynnöstä yhteenveto.

11 Sähköisen lääkemääräyksen mitätöinti

Laki sähköisestä lääkemääräyksestä edellyttää, että Reseptikeskuksessa olevat potilaan tiedot ovat oikein. Resepti onkin tarvittaessa mitätöitävä sähköisenä määrätyn reseptilääkityksen lopettamisen yhteydessä. Alkuperäinen lääkemääräys merkitään kokonaan toimitetuksi automaattisesti, kun ko. lääkemääräys uudistetaan.

- Potilasta hoitava lääkkeen määrääjä voi yhteisymmärryksessä potilaan kanssa mitätöidä Reseptikeskuksessa olevan toimittamattoman tai osittain toimitetun lääkemääräyksen. Myös apteekki voi mitätöidä reseptin.
- Tehtäessä lääkemääräyksen mitätöinti on lääkemääräyksen liitettävä perustelu toimenpiteelle. Lääkemääräyksen mitätöiminen on allekirjoitettava sähköisesti.
- Mikäli mitätöitävät lääkemääräykset ovat lukittuja, varattuja tai varattuja toimitettavaksi, terveydenhuolto informoi mitätöinnistä em. tilamerkinän tehnyttä apteekkia esimerkiksi puhelimitse.
- Potilaan kieltämä lääkemääräys voidaan mitätöidä samoin kuin muut lääkemääräykset. Lääkemääräyksen tiedot haetaan Reseptikeskuksesta lääkemääräyksen tunnisteella.
- Lääkemääräys mitätöityy automaattisesti määräyksen saaneen henkilön kuoltua.

11.1 Mitätöinti hoidollisista syistä

Lääkkeen määrääjä, rajatun lääkkeenmääräämisoikeuden omaava sairaanhoitaja, proviisori tai farmaseutti voivat mitätöidä hoidollisista syistä potilaan sähköisen reseptin yhteisymmärryksessä potilaan kanssa. Lääkkeen määrääjä voi pyytää myös apteekkia mitätöimään lääkemääräyksen, jos hänellä on lupa määrätä ko. valmistetta ja jos hän on sopinut potilaan kanssa lääkemääräyksen mitätöinnistä. Myös apteekki voi mitätöidä lääkemääräyksen potilaan pyynnöstä.

Mitätöinnin tyyppi on tällöin ”Hoidollinen syy” ts. lääkemääräyksen mitätöinti on tehty lääkkeen määrääjän, apteekin tai potilaan aloitteesta, kun lääkehoito ei enää ole tarpeellinen.

Kokonaan toimitettua lääkemääräystä ei voi mitätöidä. Jos kokonaan toimitetun lääkkeen uusiminen halutaan estää ja uudelleen määräämistä rajoittaa, lääkemääräyksen tehdään uudistamiskieltomerkintä lääkemääräystä korjaamalla. Korjauksen perusteisiin annetaan syy, miksi lääkemääräystä ei saa enää uusia.

11.2 Mitätöinti teknisestä syystä

Lääkemääräys mitätöidään teknisestä syystä, kun lääkäri on kirjoittanut virheellisen lääkemääräyksen tai lääkemääräyksen väärälle potilaalle. Mitätöinti ei edellytä potilaan suostumuksia. Kun lääkemääräys mitätöidään teknisestä syystä, se ei näy potilaalle myöskään enää Omakanta-palvelussa.

Jos virheelliseen lääkemääräykseen on jo ehditty tehdä toimitus apteekista, lääkemääräyksen mitätöintiä teknisestä syystä ei voida tehdä. Tällöin lääkemääräykselle tehdään mitätöinti hoidollisesta syystä, jotta lääkkeestä ei voida tehdä lisää toimituksia. Lääkemääräyksen tekninen mitätöinti suoritetaan tämän jälkeen Kelan Kanta-palveluissa terveydenhuollon tekemän selvityksen perusteella. (ks. luku [17 Potilaan oikeudet](#))

11.3 Mitätöinti potilaan tarkoituksellisesti antamien virheellisten tietojen takia

Lääkemääräyksen laatija ja lääkemääräyksen tallentamisen tehnyt proviisori tai farmaseutti voi tehdä mitätöinnin ilman potilaan suostumusta, jos lääkemääräys on laadittu potilaan tarkoituksellisesti antamien virheellisten tietojen perusteella tai pakottamalla.

12 Lääkemääräyksen uudistaminen

Sähköinen lääkemääräys uudistetaan laatimalla uusi lääkemääräys Reseptikeskuksessa olevan lääkemääräyksen perusteella.

Lääkkeen määräämiseen oikeutettu voi estää Reseptikeskukseen tallennetun lääkemääräyksen uudistamisen lääketieteellisillä perusteilla sekä silloin, kun lääkemääräys on laadittu potilaan tarkoituksellisesti antamien virheellisten tietojen perusteella tai pakottamalla.

Reseptin uudistamispyynnön voi esittää monella tavalla useassa paikassa:

- Pyyntö terveydenhuollossa muulle kuin lääkkeen määrääjälle
- Pyyntö terveydenhuollossa lääkkeen määrääjälle
- Pyyntö apteekissa
- Pyyntö terveydenhuollon sähköisellä palvelulla
- Pyyntö Omakanta-palvelussa

Uudistamispyyntöjä ei voi pyytää kuitenkaan kirjallisesti. Terveydenhuollon toimintayksikön on kyettävä tunnistamaan potilas.

12.1 Pyyntö muulle kuin lääkkeen määrääjälle

Reseptin uudistamispyynnön muulle kuin lääkkeen määrääjälle voi terveydenhuollossa esittää moni taho.

- Potilas itse
- Potilaan puolesta toimiva henkilö
 - Potilaan huoltaja tai laillinen edustaja
 - Kirjallisella suostumuksella potilaan puolesta toimiva henkilö
 - Ilman kirjallista suostumusta potilaan puolesta toimiva henkilö
- Kirjallisella suostumuksella potilaan puolesta toimiva organisaatio

Potilas

Potilas voi esittää uudistamispyynnön terveydenhuollolle puhelimitse tai käymällä terveydenhuollon yksikössä.

Kun uudistamispyynnön vastaanottaja on todennut lääkemääräyksen uudistamista pyytävän täysi-ikäisen tai omia terveysasioitaan hoitamaan kykenevän alaikäisen olevan potilas itse, työntekijä selvittää edelleen seuraavat asiat:

- **Minkä reseptin potilas pyytää uudistamaan**
 - Kun potilas ei muista uudistettavan lääkkeen nimeä, työntekijä käyttää potilastietojärjestelmää asian selvittämiseen yhteistyössä potilaan kanssa.
 - Kun työntekijällä on reseptin katselukäyttäjän oikeudet, hän voi potilaan suullisella suostumuksella hakea tietoja myös Reseptikeskuksesta.

- Kun potilas pyytää uudistamaan oman huumausaineresepinsä, uudistamispyynnön tekijä kirjaa uudistamispyyntöön, miten hän on tunnistanut potilaan.
- **Voiko reseptistä tehdä uudistamispyynnön**

Kun työntekijä tietää, mistä lääkkeestä on kyse, hänen on arvioitava, onko reseptistä mahdollista tehdä uudistamispyyntö siinä terveydenhuollon yksikössä, johon potilas on ottanut yhteyttä. Uudistamispyyntöä ei voida tehdä seuraavissa tapauksissa:

 - Alkuperäisen lääkemääräyksen määräämisestä on kulunut yli 28 kuukautta (2 vuotta voimassa olevat lääkemääräykset) tai 16 kuukautta (vuoden voimassa olevat lääkemääräykset)
 - Määräys on kuuriluontoinen valmiste esim. antibiootti, antibioottisilmätipat, yskänlääke, jonka määrääminen edellyttää potilaan tutkimista.
 - Potilaan potilaskertomuksessa ei ole mitään merkintöjä uudistettavaksi pyydettyä pitkäaikaissairauden hoitoon käytettävän lääkkeen tehosta ja turvallisuudesta edellisen 16 kuukauden ajalta.
 - Alkuperäinen lääkemääräys on määrätty muualla, eikä toimintayksikön käytössä ole riittävää potilaan potilaskertomusta.
 - Jos toimintayksikkö ei vastaanota reseptin uudistamispyyntöä, potilaalle annetaan soitto- tai vastaanottoaika yksikköön tai kehoitetaan ottamaan yhteyttä muualle.
 - Lääkemääräykselle on asetettu uudistamiskielto
- **Antaako potilas yhteystietonsa tekstiviesti-ilmoittamiseen**
 - Työntekijä kysyy potilaalta lupaa tekstiviestin lähettämiseksi uudistamisen tuloksesta. Potilasta informoidaan siitä, että tekstiviesti sisältää lääkkeen nimen ja että uudistamispyynnön tulos voidaan ilmoittaa muillakin tavoilla. Työntekijä tarkistaa numeron, johon potilas haluaa tiedon tekstiviestinä.
- **Mitkä ovat potilaan muut yhteystiedot, kun potilas ei anna yhteystietojaan tekstiviesti-ilmoittamista varten**
 - Jos potilas ei anna yhteystietojaan tekstiviesti-ilmoittamista varten, työntekijä kysyy potilaalta muut yhteystiedot. Muulla tavalla, pääasiassa soittamalla, uudistamisen tulos ilmoitetaan potilaalle ainoastaan silloin, kun uudistettavaksi otettua reseptiä ei uudisteta hoidollisista syistä. Työntekijä tarkistaa, että potilaan antama muu yhteystieto, esimerkiksi puhelinnumero, on sama kuin potilaan kertomuksessa oleva tieto.

Potilaan puolesta toimiva henkilö

Joku muu henkilö voi esittää uudistamispyynnön potilaan puolesta terveydenhuollolle puhelimitse tai käymällä terveydenhuollon toimintayksikössä. Pynnön esittäjä voi olla potilaan huoltaja tai laillinen edustaja, potilaan kirjallisella suostumuksella toimiva henkilö tai satunnaisesti myös ilman kirjallista suostumusta toimiva.

Potilaan huoltaja tai laillinen edustaja

Kun uudistamispyynnön esittävä muu henkilö on potilaan huoltaja tai laillinen edustaja, lääkemääräyksen uudistamiskäytäntö on sama kuin potilaan pyytäessä uudistamista itse.

Uudistamispyyntöä vastaanottavan tulee varmistua asioijan henkilöllisyydestä ja tarkistaa hänen oikeutensa hoitaa potilaan reseptiasioita potilaan huoltajana tai laillisena edustajana.

Huumausainelääkemääräys voidaan ottaa uudistettavaksi, kun potilas tunnetaan uudistamispyyntöä vastaanottavassa yksikössä.

Huoltaja tai laillinen edustaja voi antaa oman matkapuhelinnumeronsa tekstiviestin lähettämiseksi hänelle potilaan reseptin uudistamisen tuloksesta. Häntä on informoitava siitä, että tekstiviesti sisältää lääkkeen nimen ja että uudistamispyynnön tulos voidaan ilmoittaa muillakin tavoilla.

Kirjallisella suostumuksella potilaan puolesta toimiva henkilö

Kun uudistamispyynnön esittää muu henkilö potilaan puolesta potilaan kirjallisella suostumuksella, käytäntö eroaa joiltakin osin siitä, kun potilas pyytää uudistamista itse. Olennaisin ero on, ettei potilaan kirjallisella suostumuksella asioiva voi antaa omaa tai potilaan matkapuhelinnumeroa tekstiviestin lähettämiseksi uudistamisen tuloksesta.

Uudistamispyynnön käsittelijän pitää varmistua potilaan suostumuksella asioivan henkilön henkilöllisyydestä ja tarkistaa tämän oikeus potilaan lääkityksiasioiden hoitamiseen. Tieto potilaan suostumuksesta löytyy potilastietojärjestelmästä.

Uudistamispyynnön käsittelijä selvittää, mistä reseptistä on kyse. Uudistamispyynnön esittäjän ei tarvitse tietää lääkkeen nimeä. Työntekijä voi käyttää potilastietojärjestelmää asian selvittämiseen, koska pyynnön esittäjällä on oikeus mm. yhteenvedon saamiseen ja sitä kautta potilaan lääkitystietoihin. Kun työntekijä on sairaanhoitaja, hän voi hakea potilaan tietoja myös Reseptikeskuksesta. Huumausainelääkemääräys voidaan ottaa uudistettavaksi, kun potilas tunnetaan uudistamispyyntöä vastaanottavassa yksikössä.

Potilaan suostumukseen sisältyy suostumus kaikkien Reseptikeskuksen tietojen katseluun uudistamispyynnön yhteydessä. Suostumus kirjataan uudistamispyyntöön. Uudistamispyynnön hylkäämisestä välitetään tieto soittamalla potilaan puolesta asioivalle henkilölle. Potilaan puolesta asioiva henkilö ei voi antaa omaa tai potilaan matkapuhelinnumeroa tekstiviestin lähettämiseksi uudistamisen tuloksesta.

Jos toimintayksikkö ei vastaanota reseptin uudistamispyyntöä, potilaan puolesta asioivalle annetaan tarpeelliset ohjeet siitä, miten pitää menetellä.

Ilman kirjallista suostumusta potilaan puolesta toimiva henkilö

Ilman potilaan kirjallista suostumusta reseptin uudistamista voi potilaan puolesta esittää terveydenhuollon toimintayksikölle satunnaisesti joku muukin henkilö. Ilman potilaan kirjallista suostumusta asioiva ei voi antaa potilaan puolesta suostumusta lääkärille Reseptikeskuksen tietojen katseluun. Hän ei voi antaa myöskään omaa tai potilaan matkapuhelinnumeroa tekstiviestin lähettämiseksi uudistamisen tuloksesta.

Uudistamispyynnön esittäjän on ilmoitettava uudistamispyyntöä vastaanottavalle työntekijälle potilaan henkilötunnus ja uudistettavaksi pyydetävän lääkkeen nimi. Lääkkeen käyttötarkoituksen tietäminen ei riitä. Työntekijä ei voi käyttää potilastietojärjestelmää uudistettavaksi pyydetävän lääkkeen selvittämiseen tekemällä tarkentavia kysymyksiä uudistamispyynnön esittäjälle, koska tällä ei ole oikeutta saada tietoonsa potilaan terveyttä ja terveyspalvelujärjestelmän käyttöä koskevia asioita.

Uudistamispyynnön käsittelijä ei voi hakea uudistettavan lääkkeen tietoja Reseptikeskuksesta.

Työntekijä selvittää uudistamista esittävältä myös, mihin puhelinnumeroon potilaalle voidaan soittaa, jos uudistettavaksi otettua reseptiä ei uudisteta hoidollisista syistä. Ko. numeroa voidaan hyödyntää myös, kun epäillään väärinkäytöstä.

Huumausainelääkemääräyksen uudistamispyyntöä ei vastaanoteta. Kun kyseessä on PKV-lääke, uudistamispyynnön vastaanottamisessa tulee noudattaa suurta varovaisuutta.

Kirjallisella suostumuksella potilaan puolesta toimiva organisaatio

Kun uudistamispyynnön esittää potilaan kirjallisella suostumuksella asioiva organisaation edustaja, käytäntö eroaa joiltakin osin siitä, kun potilas pyytää uudistamista itse.

Uudistamispyynnön käsittelijän pitää varmistua palvelun tuottajan edustajan oikeudesta potilaan reseptiasioiden hoitamiseen. Tieto potilaan kirjallisesta suostumuksesta löytyy potilastietojärjestelmästä. Uudistamispyynnön käsittelijä selvittää, mistä reseptistä on kyse. Uudistamispyynnön esittäjän ei tarvitse tietää lääkkeen nimeä. Työntekijä voi käyttää potilastietojärjestelmää asian selvittämiseen, koska potilaan edustajalla on oikeus mm. yhteenvedon saamiseen ja sitä kautta potilaan lääkitystietoihin. Jos työntekijä on sairaanhoitaja, hän voi hakea potilaan tietoja myös Reseptikeskuksesta.

Huumausainelääkemääräys voidaan ottaa uudistettavaksi, koska potilas on tunnistettu organisaatiossa, joka asioi potilaan puolesta.

Potilaan kirjalliseen suostumukseen sisältyy suostumus kaikkien Reseptikeskuksen tietojen katseluun uudistamispyynnön yhteydessä. Suostumus kirjataan uudistamispyyntöön.

Uudistamispyynnön hylkäämisestä välitetään soittamalla tieto organisaatiolle sen edustajan ilmoittamaan puhelinnumeroon. Puhelinnumeron oikeellisuus tarkistetaan uudistamispyynnön vastaanottamisen yhteydessä.

12.2 Pyyntö lääkkeen määräjälle

Potilas voi pyytää reseptin uudistamista käynnin aikana ollessaan kontaktissa lääkkeen määräjään. Lääkkeen määrääjä uudistaa reseptin välittömästi, eikä erillistä uudistamispyyntöä tehdä. Potilas saa tiedon uudistamispyynnön tuloksesta vastaanotolla.

12.3 Pyyntö apteekista

Apteekista terveydenhuollon toimintayksikköön välitettävät sähköiset uudistamispyynnöt ohjautuvat toimintayksikössä potilastietojärjestelmän avulla automaattisesti potilaan hoidosta vastuussa olevalle lääkärille tai uudistamispyynnöt kohdistetaan lääkärille manuaalisesti.

Potilaan puolesta myös huoltaja, lailistettu edustaja tai potilaan valtuuttama henkilö voi tehdä lääkemääräyksestä uudistamispyynnön apteekissa.

Potilastietojärjestelmä ohjaa uudistamispyynnön automaattisesti, kun potilaan hoidosta vastuussa olevan lääkärin tiedot löytyvät potilasjärjestelmästä ja automaattinen kohdistus on sallittu.

Kun automaattinen kohdistus ei ole sallittu tai mahdollinen, uudistamispyyntöjen käsittelijä kohdistaa ja siirtää uudistamispyynnöt lääkäreille toimintayksikössä sovittujen sääntöjen mukaisesti.

Uudistamispyyntö pitää käsitellä 8 vuorokauden kuluessa siitä, kun se on tullut terveydenhuollon toimintayksikköön.

Uudistamispyyntöön sisältyy tieto siitä, onko potilas antanut yhteystietonsa uudistamispyynnön tuloksen välittämiseksi tekstiviestinä.

12.4 Pyyntö sähköisellä palvelulla

Kun terveydenhuollon toimintayksiköllä on käytössä sähköinen palvelu, voi uudistamispyynnön esittää yksikölle sitä kautta. Palvelun on mahdollistettava potilaan luotettava tunnistaminen ja sen tulee käyttää suojattuja yhteyksiä esim. SSL.

Sähköpostia ei saa käyttää reseptin uudistamispyyntöjen välittämiseen.

12.5 Pyyntö Omakannan kautta

Potilas, huoltaja, lailistettu edustaja tai sähköisellä Terveydenhuollon asioiden hoito -valtuutuksella toimiva henkilö voi tehdä lääkemääräyksestä uudistamispyynnön Omakanta-palvelun kautta. Potilas voi pyytää vain sellaisten lääkemääräysten uudistamista, joissa ei ole uudistamiskielto-merkintää ja joka on määrätty viimeisen 28 kuukauden aikana (kaksi vuotta voimassa olevat lääkemääräykset) tai 16 kuukauden aikana (vuoden voimassa olevat lääkemääräykset). Uudistamispyynnön voi lähettää vain sellaiseen terveydenhuollon yksikköön, joka ottaa vastaan uudistamispyyntöjä. Potilas voi lähettää uudistamispyynnön Omakannan kautta mihin tahansa uudistamispyyntöjä vastaanottavaan terveydenhuollon yksikköön. Terveydenhuollon yksikkö valitaan listasta paikkakuntaakohtaisesti. Potilas ei voi lähettää uudistamispyyntöä suoraan haluamalleen lääkärille vaan uudistamispyyntö osoitetaan esim. terveystieteiden keskukselle tai yksityiselle lääkäriasemalle.

Omakanta ohjeistaa potilasta lähettämään ensisijaisesti uudistamispyynnöt häntä hoitavaan terveydenhuollon yksikköön. Lisäksi Omakanta-palvelussa tarjotaan potilaalle sellaista yksikköä uudistamispyynnön vastaanottavaksi yksiköksi, joka on potilaan uusittaviksi valituista lääkemääräyksistä viimeksi lääkettä määrännyt. Potilas voi lähettää itsenäiselle ammatinharjoittajalle uudistamispyynnön vain, jos itsenäinen ammatinharjoittaja on joskus aikaisemmin tehnyt potilaalle lääkemääräyksen ja ottaa vastaan uudistamispyyntöjä.

Potilasta pyydetään myös antamaan matkapuhelinnumero tekstiviesti-ilmoituksen lähettämistä varten. Potilas voi myös seurata lähettämänsä uudistamispyynnön tilaa Omakannan kautta.

Uudistamispyynnön kohdistaminen/siirtäminen terveydenhuollossa tapahtuu samoin kuten kohdassa ”Pyyntö apteekista”.

13 Uudistamispyynnön käsittely

Lääkkeen määrääjän oikeudet käsitellä uudistamispyyntöjä ovat laajemmat kuin muiden uudistamispyyntöjen käsittelyyn oikeutettujen.

Uudistamispyyntöjen käsittelijä voi

- kohdistaa/siirtää pyynnön potilasta hoitavalle lääkkeen määrääjälle,
- palauttaa pyynnön apteekkiin tai potilaalle Omakantaan
- hylätä pyynnön.

Lääkkeen määrääjä voi

- palauttaa pyynnön
- hylätä pyynnön
- hyväksyä pyynnön.

Uudistamispyyntöjen kohdistamista/siirtämistä on käsitelty kohdassa 12.3. *Pyyntö apteekista*.

13.1 Uudistamisprosessi terveydenhuollossa

- Uudistamispyynnön käsittelijä kirjaa uudistamispyynnön ja kohdistaa pyynnön potilasta hoitavalle lääkkeen määrääjälle.
- Lääkkeen määrääjä käsittelee reseptin uudistamispyynnön.
- Jos lääkkeen määrääjä ei uudista reseptiä, hän ilmoittaa jatkotoimenpiteistä uudistamispyynnön käsittelijälle aina. Tarvittaessa hän viestii myös uudistamisesta.
- Uudistamispyynnön käsittelijä viestii potilaalle uudistamispyynnön tuloksesta ja mahdollisista jatkotoimenpiteistä.
- Lääke on noudettavissa apteekista, kun uudistamispyyntö on hyväksytty.

13.2 Uudistamispyynnön palauttaminen

Uudistamispyyntöjen käsittelijä voi palauttaa uudistamispyynnön Reseptikeskukseen, kun pyyntö on tullut toimintayksikköön virheellisesti apteekista tai Omakannasta. Myös lääkkeen määrääjä voi palauttaa pyynnön. Palautus on perusteltava. Jos reseptin uudistamispyyntö palautetaan, potilas voi esittää uuden uudistamispyynnön toiseen terveydenhuollon yksikköön. Palautuksen perustelu ei näy Omakannassa eikä apteekissa. Potilastietojärjestelmä voi myös palauttaa väärin terveydenhuollon toimintayksikköön tulleen pyynnön automaattisesti esim. niissä tilanteissa, joissa potilasta ei löydy potilastietojärjestelmästä.

Terveydenhuollon toimintayksikölle esitettyä ja siellä vastaanotettua pyyntöä ei voi palauttaa Reseptikeskukseen. Lääkkeen määrääjä voi kuitenkin siirtää pyynnön takaisin uudistamispyyntöjen käsittelijälle. Viestiin pitää sisällyttää ohjeet siitä, miten käsittelijä toimii ko. tilanteessa.

13.3 Uudistamispyynnön hylkääminen

Uudistamispyyntöjen käsittelijä voi hylätä pyynnön terveydenhuollon toimintayksikössä sovittujen sääntöjen mukaisesti esimerkiksi, kun potilaan tiedoissa ei ole riittäviä merkintöjä uudistettavaksi pyydettyä lääkettä tehosta ja turvallisuudesta edellisen 16 kuukauden ajalta. Lääketieteellisen harkinnan perusteella hylkäämisen voi tehdä lääkkeen määrääjä.

Kun reseptin uudistamispyyntö hylätään, sen uudistamista ei voi pyytää enää miltään terveydenhuollon toimintayksiköltä.

Jos uudistamispyyntö on tullut Omakannan kautta, potilas ei voi lähettää pyyntöä enää toiseen terveydenhuollon toimintayksikköön.

13.4 Uudistamispyynnön hyväksyminen

Kun lääkkeen määrääjä hyväksyy hänelle kohdistetun uudistamispyynnön, hän hakee uudistettavan määräyksen pohjaksi ko. määräyksen tiedot Reseptikeskuksesta.

Lääkkeen määrääjä hakee tarvitessaan myös potilaan muiden sähköisten lääkemääräysten tiedot. Alkuperäinen resepti merkitään kokonaan toimitetuksi automaattisesti, kun ko. lääkemääräys uudistetaan.

Potilasohje uudistetusta reseptistä

Alkuperäisen reseptin yhteydessä annettu potilasohje koskee myös uudistettua määräystä. Potilaalle saadaan kuitenkin tulostaa uudistamisen yhteydessä uusi potilasohje. Potilasohje tulostetaan pääsääntöisesti ainoastaan, kun potilas on lääkärin vastaanotolla.

13.5 Uudistamispyynnön tuloksen ilmoittaminen

Terveydenhuollon toimintayksikön pitää ilmoittaa uudistamispyynnön hylkääminen potilaalle aina, kun uudistamispyyntö on hylätty hoidollisista syistä. Muissa tapauksissa terveydenhuollon toimintayksikön ei tarvitse ilmoittaa uudistamispyynnön tulosta potilaalle.

Tieto uudistamispyynnön hylkäämisestä välitetään potilaalle tekstiviestinä, kun hän on antanut yhteystietonsa tekstiviestillä ilmoittamiseen. Yhteystietonsa tekstiviesti-ilmoittamista varten antanut potilas saa tiedon myös uudistamispyynnön hyväksymisistä.

Kun potilas ei ole antanut yhteystietojaan tekstiviesti-ilmoittamiseen, tieto uudistamispyynnön hylkäämisestä hoidollisista syistä välitetään potilaalle muulla tavalla, ensisijaisesti soittamalla. Tiedon potilaalle ilmoittaa pääsääntöisesti uudistamispyyntöjen käsittelijä. Kun lääkkeen määrääjä hylkää pyynnön, hänen tulee viestiä käsittelijälle, miten tämä ohjeistaa potilasta toimimaan ko. tilanteessa.

Uudistamispyyntöjen käsittelijän tulee välittää tieto potilaalle kirjeitse potilastietojärjestelmässä olevien potilaan osoitetietojen perusteella, kun potilaan puhelinnumero ei ole tiedossa.

Tieto hylkäämisestä voidaan ilmoittaa potilaalle myös sähköisen palvelun välityksellä, kun potilas on esittänyt uudistamispyynnön tätä palvelukanavaa käyttäen. Omakannassa potilaalle kerrotaan, että *Reseptin uusimispyyntö on hylätty terveydenhuollossa ja että uusimispyyntöä ei voi lähettää uudelleen. Potilasta ohjataan myös tarvittaessa ottamaan yhteyttä terveydenhuoltoon.*

Informointi muulle kuin potilaalle

Uudistamisen tuloksesta ei informoida potilasta, kun hän on kirjallisella suostumuksella tai sähköisellä apteekkiasiointivaltuutuksella oikeuttanut jonkun muun hoitamaan reseptiasioitaan. Tieto uudistamatta jättämisestä ilmoitetaan muulle taholle pääsääntöisesti soittamalla. Tekstiviestiä tähän ei saa käyttää.

Potilaan huoltajaa ja laillista edustajaa uudistamispyynnön tuloksesta informoidaan kuten potilasta itseään.

13.6 Oikeus saada tieto uudistamispyynnön tilasta

Potilaalla on oikeus kysyä uudistamispyynnön käsittelyn etenemisestä ja saada tietää, onko hänen reseptinsä uudistettu, onko pyyntö hylätty tai vanhentunut. Omakannasta potilas näkee uudistamispyynnön tilatiedosta käsittelyn etenemisen.

Asiaa voi kysyä aikaisintaan noin viikon kuluttua siitä, kun uudistamispyyntö on esitetty apteekkiin tai terveydenhuoltoon.

Uudistamispyynnöstä voi kysyä potilas itse tai joku muu potilaan puolesta. Jos kysyjä on potilas itse tai potilaan kirjallisella suostumuksella tai sähköisellä apteekkiasiointivaltuutuksella asioiva taho, kysyjän ei tarvitse tietää lääkkeen nimeä tarkkaan. Jos joku muu taho kysyy asiaa, kysyjän pitää tietää potilaan henkilötunnus ja lääkkeen nimi.

Uudistamispyynnön tilasta voi kysyä soittamalla tai käymällä siinä terveydenhuollon toimintayksikössä, jolle reseptin uudistamispyyntö on esitetty.

Potilas itse voi kysyä uudistamispyynnön tilaa myös muissa terveydenhuollon toimintayksiköissä ollessaan kontaktissa lääkäriin tai sairaanhoitajaan jonkun muun syyn takia. Asiaa voi kysyä myös apteekista.

14 Apteekkisopimuspotilaat

Apteekkisopimuspotilaiden reseptit määrätään myös sähköisellä lääkemääräyksellä.

15 Kotihoito, palveluasuminen tai muu pitkäaikainen asiakassuhde sosiaali- tai terveydenhuollon palveluyksikköön

Kun potilas saa pitkäaikaista ja säännöllistä avo- tai laitoshoidoa sosiaali- tai terveydenhuollon palveluntuottajan yksikössä lääkehoidon pääasiallisin toteuttaja on joko

- potilas itse tai joku muu henkilö potilaan puolesta (esim. omainen)
- palveluntuottaja ilman kirjallista suostumusta
- sosiaali- tai terveydenhuollon palveluntuottajat ja apteekki potilaan kirjallisella suostumuksella
- apteekki annosjakeluna.

15.1 Asiakkaan / potilaan tunnistaminen

Sosiaali- tai terveydenhuollon palveluntuottaja varmistaa asiakkaansa henkilöllisyyden hoitosuhteen alussa. PKV- tai huumausainelääkkeen reseptiin voidaan kirjata kotihoidon potilaan tunnistamistavaksi *Muu* ja tieto *potilas tunnetaan*.

15.2 Potilas itse tai joku muu henkilö

Kun potilaan lääkeasiat hoitaa potilas itse tai joku muu henkilö potilaan puolesta, reseptikäytännöt vastaavat muun avohoidon käytäntöjä.

15.3 Palveluntuottaja ilman kirjallista suostumusta

Lääkehoidon turvallinen toteuttaminen on vaikeaa, jollei palveluntuottajalla ole potilaan kirjallista suostumusta organisaatiolle sähköisen lääkemääräyksen hoitamiseen. Suostumuksen puuttuminen tarkoittaa, että

- resepti voidaan uudistaa ainoastaan potilaan pyynnöstä
- yhteenvetotuloste voidaan tulostaa ainoastaan potilaan pyynnöstä.

15.4 Lääkityksen muuttaminen ilman lääkärin vastaanottoa

- Hoitaja, farmaseutti tai proviisori arvioi, että potilaan lääkitystä pitäisi muuttaa.
- Hoitaja, farmaseutti tai proviisori viestii lääkärille havaintonsa.
- Lääkäri tekee tarvittavat muutokset potilaan lääkitykseen ja resepteihin.

- Lääkemääräyksen mitätöinti tehdään yhteisymmärryksessä potilaan kanssa.
- Lääkäri viestii muutoksista tarvittaessa hoitajalle erikseen. Muutokset hoitaja näkee myös potilaan lääkitystiedoista.

15.5 Uudistaminen palveluntuottajan asiakkailla

- Sosiaali- tai terveydenhuollon palveluntuottajan ja apteekin toteuttama potilaan lääkehoito sähköisillä lääkemääräyksillä edellyttää potilaan kirjallista suostumusta kaikille toimijoille. Suostumukseen liittyvät asiat on kuvattu kohdassa Potilaan suostumukset.
- Suostumukseen tulee sisältyä palveluntuottaja, potilaan lääkeasioista ko. organisaatiossa vastaavan työntekijän nimi ja yksikön puhelinnumero sekä apteekin tiedot

Uudistamisen käynnistämisestä voi vastata joko palveluntuottaja tai apteekki. Käytäntö riippuu palveluntuottajan ja apteekin välisestä sopimuksesta.

Kun **palveluntuottaja** on vastuullinen toimija uudistamispyynnön tekemisessä:

- Hoitaja toteaa potilaan reseptin uudistamistarpeen.
- Hoitaja kirjaa uudistamispyynnön potilastietojärjestelmään ja kohdistaa pyynnön potilasta hoitavalle lääkärille.

Kun **apteekki** on vastuullinen toimija uudistamisessa:

- Apteekki toteaa potilaan reseptin uudistamistarpeen
- Apteekki lähettää uudistamispyynnön potilaan hoidosta vastaavan terveydenhuollon toimintayksikön palveluyksikköön.

Lääkäri käsittelee reseptin uudistamispyynnön.

- Kun lääkäri ei uudista reseptiä, hän ilmoittaa jatkotoimenpiteistä palveluntuottajan edustajalle aina. Tarvittaessa hän viestii myös uudistamisesta.
- Hoitaja viestii potilaalle uudistamispyynnön tuloksesta ja mahdollisista jatkotoimenpiteistä.
- Lääke on toimitettavissa apteekista, kun uudistamispyyntö on hyväksytty.

15.6 Asiakkaan lääkkeiden noutaminen apteekista

- Palveluntuottaja noutaa lääkkeet apteekista tai apteekki toimittaa lääkkeet palveluntuottajalle. Käytäntö riippuu palveluntuottajan ja apteekin välisestä sopimuksesta.
- Palveluntuottajan työntekijä todistaa apteekissa oikeutensa lääkkeiden noutamiseen henkilökuntakortilla tai muulla palveluntuottajan ja apteekin yhteisesti sopimalla tavalla. Palveluntuottaja voi jättää apteekkiin myös tilauslistan seuraavaa noutokertaa varten.
- Apteekki toimittaa lääkkeet saamiensa tilausten perusteella. Toimituspäiväksi Reseptikeskukseen merkitään päivä, jolloin lääketilaus lähtee apteekista.
- Lääkkeet toimitetaan potilaalle joko palveluntuottajan jakamina tai alkuperäispakkauksina.

16 Potilaan lääkitys osastohoidon aikana

Vuodeosastolla potilaan lääkehoidon toteuttamiseen ei käytetä sähköisiä lääkemääräyksiä, eikä sähköinen lääkemääräys muuta osastohoidon aikaisen lääkehoidon kirjaamista potilastietojärjestelmään.

Sähköisestä lääkemääräyksestä informointi siirryttäessä osastohoitoon

Potilaan vuodeosastolle vastaanottava työntekijä informoi potilasta suullisesti ja kirjallisesti sähköisestä lääkemääräyksestä ellei häntä ole aiemmin informoitu. Työntekijä merkitsee potilastietojärjestelmään informaation annetuksi potilaalle. Työntekijä merkitsee informaation annetuksi myös, jos potilas kertoo saaneensa informoinnin jo aiemmin jossakin toisessa toimintayksikössä.

Potilaan aiempi lääkitys

Potilaan aiemmin käyttämä lääkitys kartoitetaan mahdollisimman tarkkaan osastolla toteutettavan lääkehoidon suunnittelua ja toteuttamista varten.

Potilaan lääkityksen kartoittamiseen voidaan käyttää useita keinoja. Työ vaatii huomattavaa tarkkuutta, koska tietoa on saatavilla eri muodossa monesta lähteestä.

- Toimintayksikön potilastietojärjestelmässä saattaa olla tietoa potilaan lääkityksestä. Lääkelistan ajantasaisuus tulee arvioida.
- Hoitava lääkäri tai muu hoitoon osallistuva ammattihenkilö hakee tietoja Reseptikeskuksesta.
- Hoitava lääkäri, muu potilaan hoitoon osallistuva ammattihenkilö selvittää lääkitystä potilaalta, potilaan omaisilta tai muulta potilaan hoitoon osallistuvalla taholta, esim. kotihoito.
- Potilaan lääkitys ilmenee läheteestä.
- Potilas tuo osastolle tullessaan luettelon käyttämistään lääkkeistä.

Tietoa tarvitaan erityisesti potilaan vuodeosastolle tulohetkellä käyttämistä lääkkeistä sekä reseptilääkkeistä (sähköiset lääkemääräykset, muut lääkemääräykset) että muista lääkkeistä.

Usein on hyödyllistä tietää myös, mitä kuuriluonteisia lääkkeitä potilas on käyttänyt joitakin aikoja ennen osastolle tuloaan. Edelleen on huomattava, että potilaan käyttämä lääkitys saattaa poiketa hänelle määrätystä lääkityksestä.

Potilaan lääkelista vuodeosastolla

Osastohoidon aikaisesta lääkityksestä ei tehdä sähköisiä lääkemääräyksiä Reseptikeskukseen. Sähköisenä määrättyjen lääkkeiden käsittely lääkelistoilla vaihtelee potilastietojärjestelmittäin. Potilastietojärjestelmästä tulee kuitenkin aina ilmetä, onko potilaan lääke määrätty sähköisenä lääkemääräyksenä Reseptikeskukseen.

Potilaan kotiuttaminen

Kotiutuksen yhteydessä lääkäri suunnittelee potilaalle jatkoa varten lääkehoidon ja tekee lääkehoidon toteuttamisen edellyttämät lääkemääräykset.

Uusista reseptilääkkeistä lääkäri laatii tarvittavat lääkemääräykset Reseptikeskukseen.

Reseptilääkkeiden, joiden käyttö jatkuu osastojakson jälkeen, lääkemääräykset tarkistetaan ja tarvittaessa korjataan esimerkiksi annostuksen osalta. Tarvittaessa lääkäri uudistaa sähköiset lääkemääräykset.

Ne sähköisellä lääkemääräyksellä määrätyt lääkkeet, joita potilaan ei tule käyttää osastojakson jälkeen, lääkäri mitätöi viimeistään tässä vaiheessa. Mitätöinti tehdään yhteisymmärryksessä potilaan kanssa.

Tulosteet potilaalle

Uusista sähköisistä lääkemääräyksistä tulostetaan potilasohje. Myös uudistetuista lääkemääräyksistä olisi suositeltavaa tulostaa potilasohje.

Kotiuttamisen yhteydessä potilaalle voidaan tulostaa myös yhteenveto helpottamaan lääkehoidon toteuttamista kotona.

Edelleen pitää harkita, tarvitseeko potilas tulosteen myös lääkkeiden jako-ohjeista.

17 Potilaan oikeudet

Valtakunnallinen Kanta-tietojärjestelmäpalvelujen toiminta perustuu Kelan lakisääteisten velvoitteiden noudattamiseen. Toiminnassa huomioidaan oikeudet, joita kansalaisilla on sosiaali- ja terveydenhuolto- sekä tietosuojalainsäädännön perusteella. Reseptit eli lääkemääräykset tallennetaan keskitettyyn Reseptikeskukseksi kutsuttuun tietokantaan Kanta-palveluissa.

Kela on Reseptikeskuksen yhteisrekisterinpitäjä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajien, apteekkien ja itsenäisten lääkkeenmäärääjien kanssa.

Potilaalla on Kanta-palveluiden Reseptikeskukseen liittyen seuraavat oikeudet

- oikeus tulla informoiduksi
- oikeus tutustua omiin tietoihin
- oikeus vaatia virheellisten tietojen korjaamista (oikaisuoikeus)
- oikeus saada lokitiedot
- oikeus päättää tietojensa luovutuksesta

17.1 Potilaan oikeus tulla informoiduksi

Potilaalle on annettava tiedot sähköisestä lääkemääräyksestä ja siihen liittyvistä potilaan oikeuksista ennen lääkemääräyksen laatimista. Potilaalle annetaan tiedot myös sähköiseen lääkemääräykseen liittyvistä tietojärjestelmäpalveluista, myös Omakanta-palvelusta. Tiedot annetaan lyhyesti suullisesti ennen reseptin kirjoittamista ja laajemmin kirjallisessa potilasesitteessä. Tiedot annetaan myös Omakannassa. Tiedot henkilölle annetusta informoinneista tallennetaan Kannan tahdonilmaisupalveluun.

Henkilötietojen käsittelyyn liittyvästä informoinnista säädetään EU:n tietosuoja-asetuksessa. Kelan Kanta-palveluiden sivuilla on julkaistu tietosuojaselosteet eri palveluista informoida hänen oikeuksistaan. Tietosuojaselosteista ilmenee muun muassa mitä henkilötietoja rekisterissä on ja mihin tietoja käytetään sekä mitä oikeuksia henkilöllä on kyseisiin rekistereihin ja miten oikeuksia voi käyttää.

17.2 Potilaan oikeus tutustua omiin reseptitietoihin (tarkastusoikeus)

Tiedonsaantioikeuden perusteella potilaalla on oikeus tarkastaa, mitä tietoja hänestä on tallennettu Reseptikeskukseen. Tiedonsaantioikeus eli oikeus tutustua häntä itseä koskeviin tietoihin perustuu tietosuoja-asetukseen ja tietosuojalakiin.

Menettely:

Omakannassa potilas voi tarkistaa omat Reseptikeskuksessa olevat tietonsa. Henkilö näkee Omakannassa tiedot hänen resepteistänsä ja niihin liitetyistä toimitusmerkinnöistä sekä tiedot tekemistään kielloista.

Potilaalla on myös mahdollisuus pyytää Kelasta hänestä tallennetut reseptitiedot. Tarkempia ohjeita on saatavissa <https://www.kanta.fi/potilaan-oikeudet>

Kirjallista tarkastuspyyntöä varten on saatavissa lomake Kelan Kanta-Ekstranetistä. Terveydenhuollon palvelunantajan tulee huolehtia siitä, että lomakkeita on tarvittaessa saatavilla. Lomakkeen täyttämistä ja

toimittamisesta Kelaan huolehtii potilas. Pyyntö toimitetaan postilla, salatulla sähköpostilla Kelan kirjaamoon, Kelan toimipisteessä tai puhelimitse.

Tarkastuspyyntöä varten on saatavissa lomake Kelan Kanta-Ekstranetistä. Terveydenhuollon palvelunantajan ja apteekin tulee huolehtia siitä, että lomakkeita on tarvittaessa saatavilla. Lomakkeen täyttämistä ja toimittamisesta Kelaan huolehtii potilas. Potilas voi toimittaa pyynnön postitse tai salatulla sähköpostilla Kelan kirjaamoon, Kelan toimipisteessä tai puhelimitse.

Potilas voi kuitenkin jättää tarkastuspyynnön myös sosiaali- tai terveydenhuollon palvelunantajalle tai apteekkiin, joilla on velvollisuus toimittaa se postitse tai salatulla sähköpostilla Kelan kirjaamoon. Käsittelystä ei saa periä potilaalta maksua, eikä asiaa kirjata potilaan kertomukseen.

17.3 Potilaan oikeus virheellisten reseptitietojen korjaamiseen (oikaisuoikeus)

Potilaalla on oikeus saada korjatuksi itseään koskevat epätarkat ja virheelliset tiedot, jos hän havaitsee Reseptikeskuksessa olevissa tiedoissaan virheitä. Jos resepti on virheellinen, potilasta hoitava lääkkeenmäärääjä voi tehdä reseptiin tarpeelliset korjaukset. Apteekissa reseptiin voidaan tehdä toimituksen yhteydessä tarpeelliset tekniset korjaukset.

Menettely:

Potilaan on osoitettava korjauspyyntö virheellisen merkinnän tehneelle henkilölle tai sille organisaatiolle, jonka palveluksessa virheen tehnyt henkilö on ollut virheen tehdessään.

Lomake korjauspyyntöä varten on saatavissa Kelan Kanta-Ekstranetistä. Sosiaali- tai terveydenhuollon palvelunantajan tai apteekin tulee huolehtia siitä, että lomakkeita on tarvittaessa saatavilla.

Jos virheellisen merkinnän korjaaja ei pysty tekemään tarvittavia korjauksia, reseptin kykenee korjaamaan ainoastaan Kela. Tällöin palveluntuottajan tai apteekin tulee toimittaa Kelalle kirjallinen toimeksianto perusteluineen tiedon korjaamiseksi sekä potilaan korjauspyyntö.

Mikäli katsotaan, ettei korjaamiselle ole edellytyksiä, kieltäytymisestä on tehtävä kirjallinen päätös. Potilas voi kieltäytymispäätöksen saatuaan saattaa asian tietosuojavaltuutetun käsiteltäväksi.

Vaatimuksen käsittelystä ei saa periä potilaalta maksua.

Virheellisen merkinnän korjaamiseen liittyvät asiakirjat toimitetaan korjauksen jälkeen terveydenhuollon palveluntuottajan arkistoon säilytettäväksi 12 vuodeksi.

17.4 Potilaan oikeus saada lokitiedot

Tiedonsaantioikeuden perusteella potilaalla on oikeus myös saada lokitiedot eli tiedon siitä, mitkä sosiaali- tai terveydenhuollon palvelunantajat tai apteekit ovat katselleet ja käsitelleet potilaan Reseptikeskuksessa olevia tietoja.

Menettely:

Henkilö näkee Omakannassa mitkä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajat ja apteekit ovat katsoneet ja käyttäneet hänen Reseptikeskuksessa olevia tietojaan, ei kuitenkaan katsojien tai käyttäjien henkilötietoja eikä eritä muita tietoja, joita potilaalla ei reseptilain perusteella ole oikeutta saada.

Myös Sähköinen resepti Euroopassa -palvelun käytöstä syntyneitä tietojen luovutuksia eli ulkomaalaisten apteekkien tekemiä hakuja voi seurata Omakanta -palvelun kautta.

Omakanta ei näytä yksittäisen lääkärin tai muun reseptejä katselleen henkilön nimeä. Poikkeuksena tähän on kuitenkin yksityisessä terveydenhuollossa toimivien itsenäisten ammatinharjoittajien sekä yksityiskäytössä selainpohjaisella reseptisovelluksella lääkkeitä määrävien lääkärin nimitiedot. Jos lääkkeen määrääjä ei toimi jonkun organisaation nimissä vaan omalla nimellään, niin Omakanta näyttää reseptin luovutuslokiteiedoissa kyseisen lääkärin tiedot.

Potilaalla on myös mahdollisuus pyytää lokitietoja kirjallisesti Kelalta. Potilaalla ei kuitenkaan ole oikeutta saada lokitietoja, jos antamisesta aiheutuisi vakavaa vaaraa potilaalle itselleen tai jonkun toisen oikeuksille.

Pyyntö toimitetaan Kelaan joko lokitietopyyntölomakkeella postilla tai salatulla sähköpostilla Kelan kirjaamoon tai Kelan toimipisteessä tai puhelimitse. Lisätietoja: <https://www.kanta.fi/potilaan-oikeudet>

Lomake Reseptikeskuksen lokitietojen saantia varten on saatavissa Kelan Kanta-Ekstranetistä. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajien ja apteekkien tulee huolehtia siitä, että lomakkeita on tarvittaessa käytettävissä.

Lomakkeen täyttämistä ja toimittamista Kelaan huolehtii potilas. Potilas voi kuitenkin jättää lokitietolomakkeen myös Kelan toimipisteeseen, terveydenhuoltoon tai apteekkiin, joilla on velvollisuus toimittaa se Kelaan. Käsitteystä ei saa periä potilaalta maksua, eikä asiaa kirjata potilaan kertomukseen. Potilas voi saada uudelleen samat jo aiemmin pyytämänsä tiedot vain, jos siihen on perusteltu syy. Uudelleen annettavista tiedoista Kela perii maksun, joka ei saa ylittää tietojen antamisesta aiheutuvia kustannuksia.

Jos potilas saamiensa lokitietojen perusteella on sitä mieltä, että hänen tietojensa on katsottu tai käsitelty ilman riittäviä perusteita, hän voi tehdä selvityspyynnön tietojensa käytön perusteista Kelalle, terveydenhuollossa tai apteekkiin, joiden tulee antaa selvitys tietojen käytön perusteista. Väärinkäyttöepäilyssä potilas voi ottaa yhteyttä organisaation tai apteekin tietosuojavastaavaan.

Potilas voi saattaa lokitietojen antamista tai tietojen väärinkäyttöä koskevan asian tietosuojavaltuutetun käsiteltäväksi.

17.5 Potilaan oikeus määrätä tietojen luovutuksesta

Potilaan Reseptikeskuksessa olevia tietoja lääkemääräyksistä ja niiden toimittamistiedoista saa luovuttaa salassapitosäädösten estämättä terveydenhuollon ja sosiaalihuollon palvelunantajille ja lääkkeen määrääjälle potilaan terveyden- ja sairaanhoidon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi.

Potilaalla on kuitenkin oikeus kieltää yksilöimiensä lääkemääräysten luovutuksen näille organisaatioille ja apteekkeille. Kiellon saa peruuttaa milloin tahansa. Päätösvalta kuuluu alaikäisen huoltajalle tai laillisella edustajalla ei ole oikeutta tehdä luovutuskieltoa. Päätösvalta kuuluu alaikäisellä on lisäksi oikeus kieltää sähköisen lääkemääräyksen tietojen luovuttaminen huoltajalleen tai muulle lailliselle edustajalleen.

Menettely:

Kiellon sekä sen peruutuksen voi ilmoittaa mille tahansa sähköiseen lääkemääräykseen liittyneelle terveyden- tai sosiaalihuollon palvelunantajalle. Potilas voi tehdä kiellon ja sen peruutuksen myös Omakannassa. Tieto kiellosta tallennetaan Kanta-palveluiden Tahdonilmaisupalveluun.

Palvelunantajan on annettava potilaalle hänen pyynnöstään tuloste hänen tekemästään kiellosta. Tulosteessa on oltava tiedot muun muassa kielletyistä yksilöidyistä lääkemääräyksistä sekä laissa tarkemmin mainittu selvitys. Jos potilas tekee kiellon Omakannan kautta, hänelle on annettava vastaavat tiedot Omakannassa.

18 Toiminta häiriötilanteissa

Lääkehoidon jatkuvuus ja turvallisuus eivät saa vaarantua häiriö- ja poikkeustilanteissa.

Häiriö- ja poikkeustilanteissa toimitaan Kelan toimintaohjeiden mukaisesti.

Terveydenhuollon toimintayksikössä, apteekit mukaan lukien, sähköiseen reseptiin liittyvä häiriötilanne aiheutuu pääasiassa kolmesta syystä:

- käytössä olevan potilas- tai apteekkitietojärjestelmän tai
- Reseptikeskuksen toimintahäiriöstä tai
- tietoliikenteen häiriöstä.

Näissä häiriötilanteissa noudatetaan yksikön omia häiriötilanteita varten laadittuja ohjeita, jotka on kuvattu organisaation **Tietoturvasuunnitelmassa**. Ohjeet tulee tarkistaa ja päivittää säännöllisesti *Tietoturvasuunnitelman mukaisesti*.

Toiminta sosiaali- tai terveydenhuollossa

Häiriötilanteiden aikana reseptit laaditaan joko paperi- tai puhelinlääkemääräyksenä. Häiriötilanteissa kaikki reseptien tiedot kirjataan potilastietojärjestelmään. Jos häiriö koskee potilastietojärjestelmää tai yhteyttä potilastiedon arkistoon, tehdään kirjaus järjestelmään häiriötilanteen päätyttyä. Lääkkeen määrääminen muulla tavalla kuin sähköisenä lääkemääräyksenä on aina perusteltava. Syy paperi- tai puhelinreseptin kirjaamiseen voi olla:

- tekninen häiriö
- kiireellinen läikehoito poikkeustilanteissa
- muu syy
- erityislupavalmiste

Lääkkeen määrääjän on kirjallisessa ja puhelinlääkemääräyksessä lisäksi aina kerrottava lääkemääräyksen laatimipaikka (organisaatio) sekä kerrottava onko kyseessä lääkkeen käytön aloitus (kyllä/ei). Jos häiriötilanteissa käytetään paperireseptilomakkeita, kirjataan perustelu paperireseptin käytölle sille varattuun kohtaan.

Häiriötilanteissa huumausaineresepit määrätään huumausainelomakkeella. Tällöin perustelu paperireseptin käytölle kirjataan huumausainelomakkeeseen annosohjeelle varattuun kenttään. Eurooppalaista lääkemääräyslomaketta voi käyttää niissä häiriö- ja poikkeustilanteissa, joissa ei voida tulostaa *Lääkemääräystä ulkomaan osto* varten.

Puhelinlääkemääräyksellä saa määrätä PKV-lääkettä vain pienimmän pakkauskoon verran.

Toiminta apteekissa

Apteekin velvollisuutena on tallentaa häiriö- tai poikkeustilanteissa tai muusta syystä paperisena tai puhelimitse määrätty reseptit (pois lukien kirjallinen eurooppalainen lääkemääräys) Reseptikeskukseen lääkkeen toimittamisen yhteydessä tai teknisen häiriön estäessä välittömän tallennuksen, niin pian kuin se on mahdollista. Samassa yhteydessä myös muiden kirjallisesti annettujen lääkemääräysten tiedot voidaan

tallentaa reseptikeskukseen. Apteekki voi myös samassa yhteydessä tallentaa sellaiset asiakkaan paperi- ja puhelinreseptit Reseptikeskukseen, joita ei toimiteta samalla kertaa.

Paperinen lääkemääräyslomake säilytetään apteekissa viiden vuoden ajan.

Mikäli häiriötilanne on yksittäistä apteekkia koskeva, apteekki ohjaa asiakkaan toiseen apteekkiin, jos se ei osoittaudu asiakkaalle hankalaksi.

Mikäli yhteys Reseptikeskukseen on katkennut, apteekissa pyritään selvittämään Reseptikeskuksessa oleva asiakkaan lääkemääräyksen sisältö olemassa olevista dokumenteista (potilasohje, yhteenveto tai aikaisemmin toimitettuun lääkepakkaukseen kiinnitetty tarra) siten, että apteekissa voidaan yksiselitteisesti varmistua asiakkaalle toimitettavan lääkkeen, lääkemuodon ja vahvuuden sekä lääkkeen annosteluohjeen oikeellisuudesta.